Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0001-1

Fr. c. B 3

4 Be

Script. lat. recent. in Octavo
No 1

Libb. gramat. etc.
~~131.~~ 6
II 1 a 129

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0002-6

PETRI CANISII.

SOCIETATIS IESV THEOLOGI CATECHISMVS GRÆCOLATINVS.

NVNC ITERVM IN GRATIAM STVdiosæ Iuuentutis, opera cuiusdam ex eadem Societate IESV *editus.*

HILDESHEIMII,

Excudebat Ioannes Blanckenbergh.

Anno M. DC. XX.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0003-2

IN SACROSANCTVM NOMEN IESV.

Οὔνομα τὸ γλυκύ σου ἡμῶν ἐν στήθεϊ γράψον.
Ἡμῖν γὰρ σεόθεν τοὔνομα σῶστρα φέρει.
Λυπηρὸν μηδὲν συμβαίνει ἐκείνῳ Ἰησοῦ,
Ὅστις ἀεὶ μνήμων Σεῦ πέλει οὐνόματος.

Dulce tuum nostro ſcribas in pectore nomen.
Namq; tuo conſtat nomine noſtra ſalus.
Illi triſte nihil cadit vnquam mitis IESV
Qui velit vſq; tui nominis eſſe memor.

CATHOLICO LECTORI.

ILLVD in hoc libello, tum Græcè tum Latinè edendo, potissimum spectauim⁹, vt adolescentum pietatem, quam vnà cum ipsis literarum elementis tot jam annis ex eo copiosè haurire solent, huius nouæ interpretationis accessione iucundiorem, atq; si fieri posset, vtiliorem redderemus. Non solùm enim vtriusque linguæ, quasi alterna varietate recreabuntur, sed ea etiam citius firmiusque discent Græcè, quæ iam ante Latinè didicerunt. Atque hoc vt ipsis esset facilius; ea sermonis Græci forma consultò vti voluimus, quæ non tantum summa fide auctoris sensum, sed singula penè etiam verba Latina è regione collocata Græcè exprimeret. Quod vt peritoribus minus necessarium, ita tyronibus (quib⁹ hanc operam præcipuè dicamus) quam vtilissimum esse solet.

Vale.

***

Κεφάλαιον πρῶτον.

Περὶ τῆς πίστεως καὶ τοῦ τῆς πίστεως συμβόλου.

CAPVT I.

De Fide & Symbolo fidei.

Τίνα δεῖ λέγεσθαι χριστιανὸν καὶ καθολικόν;

Quis dicendus est Christianus atq; Catholicus?

Τὸν τοῦ βαπτισμοῦ μυστηρίῳ τετελεσμένον, τὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀληθοῦς θεοῦ καὶ ἀνθρώπου διδαχὴν σωτήριον ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ ὁμολογοῦντα, καὶ μηδὲ αἱρέσεσι, μηδὲ δόξαις ταῖς τῆς ἐκκλησίας καθολικῆς ἀλλοτρίαις προσθέμενον.

Qui baptismatis Sacramento initiatus Iesu Christi veri Dei atq; hominis salutarem doctrinam in eius Ecclesia profitetur: neque sectis, vel opinionibus vllis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Περὶ τίνων τὸ πρῶτον οἱ χριστιανοὶ διδακτέοι εἰσί;

Quibus de rebus primum docendi sunt Christiani?

Περὶ πίστεως, ἐλπίδος, ἀγάπης, μυστηρίων, καὶ κατορθωμάτων τῆς δικαιοσύνης τῆς τῶν χριστιανῶν.

De fide, spe, charitate, Sacramentis & officiis iustitiæ Christianæ.

Τί ἐστιν ἡ πίστις;

Quid est fides?

Δῶρον καὶ φῶς τοῦ Θεοῦ, ᾧπερ ὁ ἄνθρωπος διαφωτισθεὶς, πᾶσι τοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀποκαλυφθεῖσι, καὶ εἰς τὸ πιστεῦσαι ἡμῖν δι᾽ ἐκκλησίαν προτεθεῖσι

Donum Dei ac lumen, quo illustratus homo firmiter assentitur omnibus quæ Deus reuelauit, & nobis per Ecclesiam credenda pro-

βεβαίως ὁμογνωμονεῖ, εἴτε τά δε γέγραπται, εἴτε μή.	da proposuit: siue scripta illa sint, siue non sint.
Τί τὸ τῆς πίστεως ἢ πάντων πιστευτέων κεφάλαιον;	*Quæ summa est fidei seu omnium credendorum?*
Τὸ τῶν Ἀποστόλων Σύμβολον τὸ εἰς δώδεκα ἄρθρα διῃρημένον.	Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.
Τίνα ταῦτα δώδεκα ἄρθρα; τάδε δηλαδή.	*Qui sunt isti duodecim articuli?* *Hi videlicet?*
Α. Πιστεύω εἰς Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς.	Credo in Deum Patrẽ omnipotentem Creatorẽ cœli, & terræ.
Β. Καὶ εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν αὐτοῦ ἕνα μόνον κύριον ἡμῶν.	Et in Jesum Christum filium ejus vnicum Dominum nostrum.
Γ. Συλληφθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, γεννηθέντα ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου.	Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine.
Δ. Παθόντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, σταυρωθέντα, θανόντα καὶ ταφέντα.	Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.
Ε. Κατελθόντα εἰς ᾅδου, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν.	Descendit ad inferos, tertia die resurrexit à mortuis.
ς. Ἀνελθόντα εἰς οὐρανοὺς, καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς παντοκράτορος.	Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis.

ξ. Ὅθεν μέλλει ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.	Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos.
Η. Πιστεύω εἰς πνεῦμα ἅγιον.	Credo in Spiritum ſanctum.
Θ. Ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικὴν, ἁγίων κοινωνίαν.	Sanctam Eccleſiam Catholicam, Sanctorum cõmunionem.
Ι. Ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.	Remiſſionẽ peccatorũ.
Κ. Σαρκὸς ἀνάστασιν.	Carnis reſurrectionem
Λ. Καὶ ζωὴν αἰώνιον, Ἀμήν.	Et vitã æternam, Amẽ
Τί τὸ Συμβόλου ᾶ ἄρθρον πρῶτον ἀποφαίνει, Πιστεύω εἰς θεὸν πατέρα;	*Quid ſibi vult primus Symboli articulus, Credo in Deum Patrem?*
Μηνύει τὸ πρῶτον τῆς Τριάδος πρόσωπον, τὸν πατέρα δηλονότι τὸν ἐπουράνιον, καὶ αἰώνιον, ᾧ τινι μηδὲν ἀδύνατον ποιεῖσθαι, ἢ χαλεπόν. ὃς τὸν οὐρανὸν, τὴν γὴν, τάτε ὁρατὰ, καὶ ἀόρατα πάντα ἐκ τοῦ μὴ ὄντος κτίσας τὰ κτισθέντα ἀεὶ Συντηρεῖ, καὶ μεγίστῃ χρηστότητι, καὶ Σοφίᾳ κυβερνᾷ.	Oſtendit primam in Deitate perſonam, patrem ſcilicet cœleſtem & ęternum cui nihil factu impoſſibile ſit vel difficile, qui cœlum & terram, viſibilia ſimul, & inuiſibilia cuncta exnihilo produxerit, & producta vſque conſeruat & gubernat ſumma bonitate & ſapientia.
Τί δὲ ἄρθρον τὸ δεύτερον, Καὶ εἰς Ἰησοῦν Χριστὸν υἱὸν αὐτοῦ.	*Quid verò ſ cundus articulus, Et in Ieſum Chriſtum filium eius?*
Ὑποσημαίνει τὸ τῆς τριάδος πρόσωπον τὸ δεύτερον,	Commonſtrat ſecundã in Deitate perſonam, Ieſum

ἤγουν Ἰησοῦν Χριστόν υἱὸν θεοῦ φυσικὸν, τὸν μονογενῆ, ἀπ' αἰῶνος γεννηθέντα, τῷ πατρὶ ὁμοούσιον, κύριον καὶ λυτρωτὴν ἡμῶν, τὸν ἀπολωλότας ἡμᾶς ἐλευθερώσαντα.

sum Christum scilicet filiũ Dei naturalem, vnicum illum, ab æterno genitum, & patri consubstantialem. Dominum ac redemptorẽ nostrum, vt qui nos perditos liberauit.

Τί γε μὴν τὸ τρίτον.

Quid porro tertius.

Συλληφθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου;

Qui conceptus est de Spiritu sancto?

Προτίθησι τὸ μυστήριον τῆς κυριακῆς σαρκώσεως. ὁ γὰρ αὐτὸς υἱὸς τοῦ θεοῦ οὐρανόθεν καταβὰς τὴν μὲν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἀνείληφε. τρόπῳ δὲ παντελῶς ἰδίῳ. τῇ γὰρ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει ἄνευ πατρὸς συλληφθεὶς, ἐκ Μαρίας τῆς ἀψαύστου παρθένου ἐγεννήθη.

Mysterium proponit Dominicæ incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis descendens, humanam naturam assumpsit; sed modo singulari prorsus, vt qui conceptus fuit sine patre, ex virtute Spiritus sancti, & natus ex Maria virgine illabata.

Τί δὲ τὸ τέταρτον,

Quid verò quartus.

Παθόντα ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου

Passus sub Pontio Pilato.

Τὸ μυστήριον τῆς τῶν ἀνθρώπων λυτρώσεως διασαφεῖ. Καὶ γὰρ ὁ αὐτὸς ἀληθὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, κατὰ τὴν ἀνθρώπινον φύσιν τὴν ἀνειλημμένην ἀληθῶς τὰ ἔσχατα πέπονθε, τοῦ ἡμᾶς καὶ πάντας ἁμαρτωλοὺς λυτρωθῆναι. Ὅθεν καίπερ ἀμνὸς ἄμωμος, ὅμως ἐπὶ

Mysteriũ tractat redemptionis humanæ. Nã idem verus Dei filius secundum humanã illã naturã assumptam, extrema verè passus est pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Vnde licet agnus esset sine

ἡγεμόνος σταυρωθεὶς, ἐν τῷ σταυρῷ ἀπέθανε, καὶ ὕστερον ἐτάφη.

Τί γε μὲν τὸ πέμπτον,

Κατελθόντα εἰς ᾅδου;

Περιέχει τὸ μυστήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως. ὃς μὲν κατὰ τὴν ψυχὴν, τοὺς πατέρας ἐξ ᾅδου ἐλευθερώσων κατέβη· τῇ δὲ τρίτῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου ἡμέρᾳ τὸ σῶμα ἀναλαβὼν τῇ δυνάμει ἰδίᾳ ἀνεβίωσε.

Τί ἕκτον ἄρθρον,

Ἀνελθόντα εἰς οὐρανούς;

Τὸ μυστήριον τῆς ἐνδόξου ἀναβάσεως τοῦ Χριστοῦ ἐνδείκνυται, ὃς μετὰ τὸ ἐμπληρῶσαι τὰ τῆς λυτρώσεως ἡμῶν, πρὸς τὸν πατέρα ἐκ τοῦ κόσμου μετέβη, καὶ τοὺς οὐρανοὺς τῇ δυνάμει αὐτοῦ θριαμβευτὴς ὑπερβὰς, ἐν τοῦ πατρὸς δόξᾳ ἀϊδίῳ ἐφ᾽ ἅπαντα καθέστηκε.

Τί τὸ ἕβδομον,

Ὅθεν μέλλει ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς;

macula, tamen ſub Pontio preſide in crucem ſuffixus, in cruce mortuus, & deinde ſepultus fuit.

Quid autem Quintus.

Deſcendit ad inferos?

Myſterium reſurrectionis Chriſti complectitur, qui ſecundum animã quidem Patres è limbo liberaturus deſcendit: tertio verò poſt mortem die, reſumpto corpore, vi propria factus eſt rediuiuus.

Quid ſextus articulus.

Aſcendit ad cœlos?

Myſterium affert glorioſæ aſcenſionis Chriſti, vt qui poſt expletum redemptionis noſtræ opus ad patrem tranſiuit ex hoc mundo, & cœlos ſua virtute triumphator aſcendit, atque in ipſa æterna patris gloria ſuper omnia eſt collocatus.

Quid ſeptimus.

Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

Demon

Τὴν τῆς κρίσεως ἡμέραν τελευταίαν δηλοῖ, ᾗ ὁ Χριστὸς ἐν τῇ ἀνθρωπίνῳ σαρκὶ ὁρατὸς πάλιν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταβήσεται, πάντας τούς τε ἀγαθοὺς, καὶ πονηροὺς φοβερῶς κρινῶν, καὶ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀποδώσων.

Demonſtrat extremum judicij diem, quando Chriſtus humana in carne viſibilis rurſus de cœlo deſcẽdet, ac tremendum aget judicem omnium proborũ, ac improborum, & reddet vnicuiq; ſecundum opera eius.

Τί δὲ τὸ ὄγδοον,
Πιστεύω εἰς πνεῦμα ἅγιον;

Quid verò octauus.
Credo in Spiritum ſanctum?

Τὸ τρίτον τῆς Τριάδος πρόσωπον τὸ πνεῦμα ἅγιον ἐξηγεῖται, ὃ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ ἐπορευόμενον, εἷς ἀληθὴς καὶ ἀίδιος θεός ἐστι, καὶ βασιλεύει μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ διόπερ ἀμφοτέροις συμπροσκυνεῖται καὶ συνδοξάζεται.

Exhibet tertiam in Trinitate perſonam Spiritum ſanctum, qui ex patre filioque procedens, vnus ver⁹ æternuſq́, Deus eſt, & regnat cum Patre & filio, & proinde cum vtroq; ſimul adoratur & cõglorificatur.

Τί τὸ ἔνατον ἄρθρον, Ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικήν;

Quid nonus articulus.
Sanctam Eccleſiam Catholicam?

Περὶ τῆς ἐκκλησίας τέσσαρα πιστευτέα ἡμᾶς διδάσκει. τὸ πρῶτον, τὴν ἐκκλησίαν μίαν εἶναι, ἐν ἑνὶ δή που πνεύματι τοῦ Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐν μιᾷ πίστει, καὶ τῇ τῆς πίστεως καὶ τῶν μυστηρίων διδαχῇ, ἐν μιᾷ κεφαλῇ,

De Eccleſia docet quatuor nobis eſſe credenda. Primum Eccleſiam eſſe vnam, nimirũ in vno Spiritu Chriſti Jeſu, in vna fide, fideiq; & Sacramentorum doctrina, in vno capite ac re-

καὶ διοικητῇ τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησίας, ἤγουν τῷ τοῦ Χριστοῦ τοποτηρητῇ καὶ τοῦ ἁγίου πέτρου διαδόχῳ. τὸ δεύτερον, τὴν αὐτὴν εἶναι ἁγίαν, ἐπειδήπερ τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κεφαλῆς τε καὶ νυμφίου ὄντος, διὰ τὴν πίστιν καὶ τὰ μυστήρια αὐτῷ συνημμένη, ἁγιάζεται· τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἁγίου ἀϊδίως κυβερνᾶται. τὸ τρίτον, τὴν αὐτὴν εἶναι καθολικὴν, ἤτοι οἰκουμενικὴν, ὅτι εἰς πᾶσαν τὴν γῆν διασπαρεῖσα πάντας τοὺς Χριστοῦ πιστοὺς ἐν τοῖς πᾶσι χρόνοις περιέχει. τὸ τέταρτον καὶ τελευταῖον· ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ τὴν τῶν ἁγίων εἶναι κοινωνίαν, μὴ μόνον δήπου τῶν πιστῶν τῶν ἐν τῇ γῇ ἐκδημούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν τελευτησάντων, οἵτινες εἴτε ἐν τοῖς οὐρανοῖς βασιλεύουσιν εἴτε ἐκεῖ βασιλεύσοντες ἐν τῷ πυρὶ καθαρτικῷ ἀπὸ τῶν μολυσμῶν ἁμαρτημάτων αὐτῶν καθαίρονται. οἱ γοῦν ὥσπερ τὰ μέλη ἑνὸς σώματος ταῖς ἀμοιβαίαις ὑπηρεσίαις, εὐεργεσίαις καὶ εὐχαῖς ἀλλήλοις βοηθοῦσι, καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς ἐκ παναγίου

rectore vniuerſalis eccleſiç vicario Chriſti ſcilicet ac D. Petri ſucceſſore. Secundo, hanc ipſam ſanctam eſſe, quia tum à Chriſto capite, & ſponſo ſuo, cui per fidẽ & Sacramenta coniungitur, ſanctificatur, tùm à S. ſancto perpetuò gubernatur. Tertiò, eandem eſſe Catholicam ſeu vniuerſalem, quia toto orbe diffuſa, Chriſti fideles omnes omnium temporũ comprehendit. Quartò & poſtremò, in hac ipſa Eccleſia cõmunionẽ eſſe Sanctorum, putà nõ eorũ ſolùm qui in terris credẽtes peregrinãtur, verùm etiã qui carnis mortalitate exuti vel regnant in cœlis, vel illic regnaturi, in igne purgatorio ſuorũ peccatorũ ſordibus expiantur. Qui quidẽ veluti vnius corporis mẽbra ſe inuicẽ iuuãt mutuis officiis, meritis, orationib. & ſacroſancti Miſſæ ſacrificij

λειτουργίας, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας μυστηρίων μετέχουσι.

ficij, Sacramẽtorũq; Ecclesiæ virtute participant.

Τί γε μὴν τὸ δέκατον.

Quid porro decimus.

Ἄφεσιν ἁμαρτιῶν;

Remißionem peccatorum?

Τὴν τοῦ θεοῦ χάριν πρόχειρον πᾶσι τοῖς ἁμαρτωλοῖς ἀποφαίνει, ὥστε μηδένα ποτὲ τῆς τῶν ἁμαρτημάτων αὐτοῦ ἀφέσεως ἀπογινώσκειν, εἴπερ τῇ ἐκκλησίᾳ καθολικῇ συμμένων διατελεῖ, καὶ τοῖς αὐτῆς μυστηρίοις δεόντως προσφέρεται.

Offert præsentem DEI gratiam peccatorib. omnibus, ne quis de venia peccatorum suorũ consequenda vnquã desperet, modò in Ecclesia perseueret Catholica, & ritè eiusdem Sacramentis vtatur

Τί δὲ τὸ ἑνδέκατον.

Quid autem vndecimus

Σαρκὸς ἀνάστασιν;

Carnis resurrectionem?

Τὴν πάντων τῶν τεθνηκότων ἀναβίωσιν, καὶ τὴν τῆς κρίσεως τελευταίαν ἡμέραν διαβεβαιοῦται. Ἅπαντες γὰρ ἐν τῇ σαρκὶ ἀναζήσαντες φανερωθησόμεθα ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

Mortuos omnes ad vitam excitandos asserit, & nouissimum iudicii diem confirmat. Nã ante Christi tribunal in carne rediuiui omnes apparebimus, vt recipiat vnusquisque prout gessit in suo corpore, siue bonum, siue malũ.

Τί εἰς τέλος τὸ ὕστατον ἄρθρον.

Quid demum postremus.

Καὶ ζωὴν αἰώνιον;

Et vitam ęternam?

Τὸ τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς τῶν Χριστιανῶν ἔπαθλον, τὴν μακαρίαν ἀθανασίαν

Fidei & virtutis Christianæ præmiũ beatam imortalitatem ostẽdit, vt certò scia-

ἐπιδείκνυσι, ὥστε πάντας ἀκριβῶς εἰδέναι, ὅτι ἄλλος βίος μετὰ τοῦτον περιγίνεται, πάνυ διάφορος, καὶ ἀληθῶς ἀσφαλής, μακάριος καὶ ἀΐδιος ὤν, τοῖς πιστεύουσι, καὶ πειθομένοις τῷ Χριστῷ προσκληθείς.

Τίς ἐστι πάντων τῶν τοῦ Συμβόλου ἄρθρων Σύνοψις.

Τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ στόματι ὁμολογῶ τὸν κύριον τὸν θεὸν, οὗτινος μηδὲν ἢ μεῖζον, ἢ κρεῖττον ἐννοεῖσθαι ἐνδέχεται· καὶ τόνδε τῇ μὲν οὐσίᾳ ἤτοι φύσει θεϊκῇ ἕνα, τρισυπόστατον δὲ εἶναι, τὸν πατέρα δηλονότι, καὶ τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον· ἵνα οὗτοι τρεῖς ἓν ὦσι, εἷς, ἀληθής, αἰώνιος, ἀμέτρητος, καὶ ἀκατάληπτος θεὸς, ἐξ οὗ, δι' οὗ, καὶ ἐν ᾧ πάντα εἰσί. Ὁ πατήρ ἐστι δημιουργὸς ἁπάντων. ὁ υἱὸς λυτρωτὴς τῶν ἀνθρώπων. τὸ πνεῦμα ἅγιον τῆς ἐκκλησίας, ἢ τῶν τοῦ Χριστοῦ πιστῶν ἁγιαστὴς, καὶ κυβερνήτης. Διόπερ τῇδε ἁγιωτάτῃ, καὶ ἀδιαιρέτῳ τριάδι τὰ τοῦ Συμβόλου μέρη

ſciamus, poſt hanc vitam ſupereſſe aliam, longe diuerſam, veréque ſecuram, beatam ac ſempiternam, quæ credentibus & obtẽperantibus Christo deſtinata ſit

Quæ eſt ſumma omnium Symboli articulorum?

Corde & ore confiteor Dominum Deum, quo nihil aut majus, aut ſapientius, aut melius poteſt excogitari, eum & vnum in eſſentia ſeu natura diuina, & trinum in perſonis eſſe, vtpote Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum; ita vt hi tres vnum ſint, vnus, ver⁹, æternus, immenſus, & incomprehenſibilis De⁹: ex quo, per quem, & in quo ſunt omnia. Pater eſt conditor vniuerſorum; Filius redemptor hominum; Spiritus ſanctus Eccleſiæ, ſeu Chriſti fidelium ſanctificator & rector. Igitur huic ſanctiſſimæ & indiuiduæ

tri-

τέλεια ἐξαιρέτως Συναρμόττει τὸ μὲν πρῶτον, τὸ περὶ τῆς κτίσεως, τῷ πατρί· τὸ δὲ δεύτερον, περὶ τῆς λυτρώσεως, τῷ υἱῷ. τὸ δὲ τρίτον περὶ τοῦ ἁγιασμοῦ, τῷ ἁγίῳ πνεύματι, ἀπονέμεται.

trinitati, respondent symboli tres partes præcipuè: prima, quæ de creatione est, Patri: secunda, quæ de redemptione, Filio: tertia, quæ de sanctificatione, Spiritui sancto accommodatur.

Τί ἐστιν ἡ ἐκκλησία;

Quid est Ecclesia?

Ὁ πάντων τῶν τοῦ χριστοῦ πίστιν τε, καὶ διδαχὴν ὁμολογούντων σύλλογος, ὁ ὑπὸ μιᾶς, μετὰ τὸν χριστόν, ὑψίστης κεφαλῆς, καὶ ποιμένος ἐν τῇ γῇ κυβερνώμενος.

Est omnium Christi fidem atq; doctrinam profitentium congregatio, quæ sub vno, & summo post Christum capite & pastore in terris gubernatur.

Τίνες τῆς ἐκκλησίας πάντως ἀλλότριοι ὄντες τυγχάνουσι;

Qui ab Ecclesia prorsus alieni sunt?

Πρῶτον μὲν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἄπιστοι πάντες, καὶ οἱ τῆς πίστεως ἀποστάται· ἔπειτα οἱ αἱρετικοὶ οἱ μετὰ τὸ βαπτισθῆναι αὐτοὺς κατὰ τῆς καθολικῆς πίστεως ἰσχυρογνωμόνως τῇ κακοδοξίᾳ συνηγοροῦντες. πρὸς τούτοις οἱ σχισματικοὶ οἱ τῆς εἰρήνης, καὶ ἑνώσεως καθολικῆς ἑαυτοὺς χωρίζοντες. Τέλος δὲ οἱ τῆς τῶν ἁγίων κοινωνίας, καὶ τῶν μυστηρίων μεθέξεως, τῆς

Primum Judæi & infideles omnes, atq; à fide apostatæ: deinde hæretici, ij scilicet, qui cum baptizati sunt, contra Catholicam fidem cum pertinacia tuẽtur errorẽ. Præterea schismatici, qui à pace & vnitate Catholica ipsi se segregant. Postremò qui à communione Sanctorũ, à participatione Sacramentorũ &

δεήσεως τῆς ἐκκλησίας, καὶ θείων ἱερουργιῶν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἐξουσίᾳ νομίμως ἀποκεκλεισμένοι, διὸ καὶ ἀφορισθέντες λέγονται. οἵτινες πάντες τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, ὅ, τι ἡ ἐκκλησία ἐστι, κεχωρισμένοι, καὶ ἀλλότριοί εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς μὲν ζωῆς τῆς πνευματικῆς, καὶ σωτηρίας ἀμέτοχοι, τῷ δὲ Σατανᾷ καὶ αἰδίῳ θανάτῳ, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν, ἐνεχόμενοι διατελοῦσι. καίτοι τῶνδε πάντων φευκτέων ὄντων τοῖς καθολικοῖς, μάλιστα δήπου χρὴ τοὺς αἱρετικοὺς καὶ σχισματικοὺς, οὐχ ἧττον τῶν λυμεώνων τῶν πανολέθρων εὐλαβεῖσθαι καὶ καταρᾶσθαι.

& ab Ecclesiæ suffragiis, Diuinisq; officiis per Ecclesiasticam potestatem legitimè excluduntur: vnde & excommunicati dicuntur: Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesia, seiuncti & alieni sunt, proindeque spiritualis vitæ ac salutis expertes manent, Sathanæ mortique perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxij. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis; sed inprimis hæretici & schismatici; non minus quam pestes quædam exitiales, fugiendi ac execrandi sunt.

Τίς τὸ τελευταῖον ἁπλοῦς, βραχὺς, καὶ ὀρθὸς κανὼν, ὥπερ οἱ καθολικοὶ καὶ αἱρετικοὶ διαγινώσκονται;

Quę demùm est simplex, breuis & recta fidei regula, qua Catholici ab hęreticis discernũtur?

Τὸ τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν, καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐθεντίαν ὁλόκληρον ὁμολογεῖν, καὶ τὰ τοῖς ἐκκλησίας καθολικῆς ποιμέσι τε καὶ διδασκάλοις εἰς τὸ πιστεύειν ἐψηφισμένα κυρίως καὶ

Ea est Christi fidem, atque Ecclesię auctoritatem integram profiteri, illudq; ratum ac fixũ tenere, quod Ecclesiæ Catholicæ Pastores atq; Doctores creden-

dum

βεβαίως διαφυλάττειν. Καὶ μὴν ἐάν τις τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι, ὁ Χριστὸς αὐτός φησιν, ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ τελώνης. οὐ γὰρ ἕξει πατέρα τὸν θεὸν, τὴν ἐκκλησίαν μητέρα ἔχειν οὐ βουλόμενος.

dum definierint. Cęterum si quis Ecclesiam non audierit, sit tibi inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum patrẽ, qui Ecclesiam noluerit habere matrem.

Κεφάλαιον δεύτερον,

Περὶ τῆς ἐλπίδος, καὶ τῆς εὐχῆς κυριακῆς.

CAPVT II.

DE SPE ET ORAtione Dominica.

Τί ἐστιν ἡ ἐλπίς;

Ἀρετὴ θεόθεν ἐγχυθεῖσα, δι' ἣν βεβαίᾳ πεποιθήσει τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, καὶ τὰ τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀγαθὰ προσδοκᾶται.

Quid est Spes?

Virtus est diuinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis, & æternæ vitæ bona expectantur.

Πόθεν τὸν τρόπον τοῦ δεῖ ἐλπίζειν καὶ αἰτεῖν μανθάνομεν;

Vnde modum rectè sperandi, & petendi discimus?

Ἐκ τῆς εὐχῆς κυριακῆς, ἣν ὁ Χριστὸς αὐτὸς κύριος καὶ διδάσκαλος ἡμῶν τῷ στόματι αὐτοῦ παναγίῳ παρέδωκε καὶ ἐπέταξε.

Ex oratione Dominica quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Διέξιθι μερικῶς τὴν εὐχὴν κυριακήν;	*Recita per partes orationem Dominicam?*
Πρώτη δέησις.	*Prima petitio.*
Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.	Pater noster qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum.
Δευτέρα.	*Secunda.*
Ελθέτω ἡ βασιλεία σου.	Adueniat regnum tuum.
Τρίτη.	*Tertia.*
Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.	Fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.
Τετάρτη.	*Quarta.*
Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.	Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.
Πέμπτη.	*Quinta.*
Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.	Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
Εκτη.	*Sexta.*
Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.	Et ne nos inducas in tẽtationem.
Εβδόμη.	*Septima.*
Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, Ἀμήν.	Sed libera nos à malo, Amen.

Quid

Ποῖον ἔχει νόημα ἡ τῆς εὐχῆς ἀρχή, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς;

Quid sibi vult initium huius orationis. Pater noster qui es in cælis?

Προοιμίδιόν ἐστι τὸ ἀναμιμνῆσκον ἡμᾶς τοῦ μεγίστου εὐεργετήματος ὧπερ ὁ θεὸς Πατὴρ διὰ τοῦ Χριστοῦ ἡμᾶς εἰσεποιήσατο υἱοὺς, καὶ κληρονόμους κατέστησε. Καὶ δὴ τῷδε ἡδεῖ τοῦ πατρὸς ὀνόματι ἅμα μὲν ἀντιφιλεῖν, ἅμα δὲ μεγάλῃ πεποιθήσει αἰτεῖν παροξυνόμεθα.

Præfatiuncula est, quæ nos memores reddit summi beneficij, quo Deus pater ꝑ Christũ nos sibi in filios adoptiuos & hęredes cooptauit. Atq; hoc dulci patris nomine ꝓuocamur tum ad eum redamandũ, tum ad precandum magna cum fiducia.

Τί τὸ πρῶτον αἴτημα ἐξηγεῖται. Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου.

Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?

Τὴν τῶν ἀγαθῶν υἱῶν ἐπιθυμίαν δικαίαν τε καὶ ἐλευθέραν, οἵτινες ἀεὶ καὶ πανταχοῦ δέονται ἐν αὐτοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις αὔξεσθαι τὴν ἐπίγνωσιν, τὸν φόβον, τὴν τιμὴν, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν λατρείαν τῆς μεγαλειότητος τῆς αἰωνίου, καὶ ἐπὶ τέλει, ὅτι ἂν εἰς τὴν τοῦ ὑψίστου πατρὸς δόξαν συντείνῃ.

Proborum filiorum, iustum & liberale desiderium. Hi petũt semper & vbiq; in se aliisq; promoueri cognitionem, timorem, honorem, amorem, & cultum æternæ Maiestatis, & quicquid demum ad summi optimique Patris gloriam spectat.

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0019-4

Τί τῷ δευτέρῳ αἰτήματι πράττομεν, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου;

Quid secunda petitione agimus, Adueniat regnum tuum?

Τὴν τῆς βασιλείας ἐπουρανίου ϗ αἰωνίου μακαρισμοῦ δόξαν ἡμῖν αἰτοῦμεν δωρηθῆναι, ἵνα ταχέως τῷ Χριστῷ εἰς αἰῶνα συμβασιλεύωμεν

Petimus gloriam regni cœlestis æternæq; felicitatis nobis donari, vt cito cũ Christo in sempiternum regnemus.

Τί τῷ τρίτῳ, Γενηθήτω τὸ θέλημά σου;

Quid tertia, Fiat voluntas tua?

Τὴν τοῦ θεοῦ χάριν ἡμῖν παρεῖναι αἰτοῦμεν, τοῦ τὸ θέλημα τοῦ πατρὸς ἐν τῇ γῇ καθάπερ μακάριοι πάντες ἐν τῷ οὐρανῷ ποιοῦσιν, εἰλικρινῶς, προθύμως ϗ εὐσταθῶς ἀποπληρῶσαι.

Petimus diuinæ gratiæ, nobis opem adesse, vt Patris voluntatem in terra, sicut beati omnes in cœlo faciunt, syncerè, alacriter, & constanter adimpleamus.

Τί τῷ τετάρτῳ, Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον;

Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?

Χορηγεῖσθαι ἡμῖν τὰ πρὸς τὸ τὸν βίον εἴτε σώματος εἴτε ψυχῆς συντηρεῖν ϗ διασώζειν φέροντα αἰτοῦμεν, ἤγουν τὸν βίοτον, τὰ ἐνδύματα, τὸν τοῦ θεοῦ λόγον, ϗ τὰ τῆς ἐκκλησίας μυστήρια.

Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam siue corporis, siue animi fouendã, & sustentandam, spectant, vt victum & vestitum, verbum Dei, & Ecclesiæ Sacramenta.

Τί τῷ πέμπτῳ, Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.

Quid quinta, Et dimitte nobis debita nostra?

Τὴν συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν αἰτοῦμεν, ὑπάρχοντες ἕτοιμοι ἐξ ἀμοιβῆς τοῖς ἄλλοις τὰ εἰς ἡμᾶς ἡμαρτημένα ἀφιέναι.

Petimus veniam, ac remissionem peccatorum, parati vicissim remittere, quod in nos alij peccauerint.

Τί τῷ προυσάτῳ, Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.

Quid penultima, Et ne nos inducas in tentationem?

Ἐν τοιαύτῃ τοῦ βίου ἀσθενείᾳ τῇ θεϊκῇ δυνάμει στηρίζεσθαι, καὶ πρὸς τὸν κόσμον, τὴν σάρκα, καὶ τὸν δαίμονα ἐπαμύνεσθαι αἰτοῦμεν, τοῦ μὴ ὅπως δήποτε, τῷ πειρασμῷ ἡττηθέντας τῇ ἁμαρτίᾳ ὁμογνωμονεῖν.

Petimus in hac tanta vitę imbecillitate diuina virtute fulciri, atque aduersus mundum carnem, dæmonemque defendi, ne quocunq; modo succumbentes, peccato consentiamus

Τί τῷ ἑβδόμῳ καὶ ὑστάτῳ αἰτήματι, Ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ;

Quid septima & postrema petitione, Sed libera nos à malo?

Τὴν τοῦ θεοῦ χρηστότητα αἰτοῦμεν, ἥπερ ἂν αὐτὸς ἡμᾶς ἐκσώζοι καὶ ἐλευθεροίη τῆς ταλαιπωρίας τοῦ σώματός τε καὶ τῆς ψυχῆς, ἐάν τε ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ὅσον ἂν τῇ σωτηρίᾳ ἡμῶν

Petimus Dei benignitatem, qua ipse nos liberet, & vindicet, à miseria, tum corporis, tum animi, siue in hac vita, quoad salut.

συμφέρει ἐάν τε ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ προστίθεται Ἀμήν, τοῦτ᾽ ἔστι, γενηθήτω, ἢ γενήσεται, ὅπως τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, τοῦ τὰ ἐν τοῖσδε αἰτήμασιν ἑπτὰ περιεχόμενα λαβεῖν, δηλώσωμεν.

Τί κεφάλαιον τῶν προτέρων τῆς δὲ εὐχῆς αἰτημάτων;

Τὰ τῶν προτέρων τέσσαρα, ἅτινα τῶν ἀγαθῶν ἐνταῦθα δεῖ ἐλπίζειν καὶ ἀξιοῦν, ἐπιδείκνυσιν· ὧν πρῶτον καὶ μέγιστόν ἐστιν ἡ τῆς θεϊκῆς μεγαλειότητος δόξα καὶ τιμή. ταύτῃ ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν, καὶ ἡ ὑπακοὴ ἡ ὀφειλομένη τῷ θεῷ, ἕπεται. Τελευταῖον, ἡ τοῦ σώματος καὶ ψυχῆς τροφὴ ἀναγκαία. Καὶ τάδε κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς προτέροις τέσσαρσι περιλαμβάνεται.

Τί τῶν λοιπῶν αἰτημάτων κεφάλαιον;

Τὰ τρία ὕστερα περιέχει τὰ κακὰ τὰ ἀπευκτέα, τὰς ἁμαρτίας δηλονότι, τὰς τῆς

nostræ congruit, siue in futura. Et additur Amen, hoc est, fiat, siue fiet, vt spem desideriumq; monstremus accipiẽdi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Quæ summa est priorum orationis huius petitionum?

Priores quatuor ostendunt quæ hic bona sperare ac petere debeamus. Inter quæ primũ ac sum̃um est diuinæ Maiestatis honor & gloria: Proximum nostra felicitas, huic accedit Deo debita obedientia. Postremum est, corpori animæq; sustentatio necessaria. Hæc summatim continentur priorib' quatuor.

Quæ summa est reliquarum petitionum?

Tres posteriores continent mala, quæ deprecari debeamus, vt sũt peccata

βασιλείας τοῦ θεοῦ ἡμᾶς ἀποκλειούσας. εἶτα τοὺς πειρασμοὺς τοὺς τῇ δυνάμει αὐτῶν, πλὴν ἐὰν τῇ τοῦ θεοῦ βοηθείᾳ σκεπασθῶμεν, εἰς τὸ ἁμαρτεῖν ἡμᾶς καθέλκοντας. Τέλος δὲ, τὰς τῆσδε καὶ μελλούσης ζωῆς συμφορὰς. ἡ μὲν οὖν εὐχὴ κυριακὴ ἅμα καὶ τὰ ἀγαθὰ αἰτεῖν, καὶ τὰ κακὰ ἀπεύχεσθαι διδάσκει.

quæ nobis regnum DEI præcludunt: tum tentationes quæ nisi ope diuina protegamur, sua vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul & bona petere, & mala deprecari.

Πῶς ἀπαγγέλλεις τὸν τοῦ ἀγγέλου ἀσπασμὸν τῇ μητροπαρθένῳ;

Quomodo recitas salutationem Angelicam virgini matri?

Χαῖρε Μαρία κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου Ἰησοῦς. Ἁγία Μαρία μῆτερ τοῦ θεοῦ προσεύχου ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτωλῶν, νῦν καὶ ἐν ὥρᾳ τοῦ θανάτου ἡμῶν, Ἀμήν.

Aue MARIA gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulierib⁹ & benedictus fructus ventris tui Jesus. Sancta Maria, mater Dei ora pro nobis peccatorib⁹ nūc & in hora mortis nostræ, Amē

Πόθεν ὅδε τρόπος τὴν θεοτόκον παρθένον ἀσπάζεσθαι ἤρξατο;

Vnde modus Deiparam Virginem salutandi profluxit?

Πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ ἀγγέ-

Primum ab exemplo Angeli Gabrielis, & san-

λου Γαβριὴλ καὶ τῆς ἁγίας Ἐλισάβετ, μετὰ ταῦτα δὲ ἐκ τῆς χρήσεως καὶ ὁμονοίας τῆς ἐκκλησίας καθολικῆς.

ctæ Elisabetæ: deinde ex vsu ipso, & consensu Ecclesiæ Catholicæ.

Τίς γε μὴν ὠφέλεια τοῦδε ἀσπασμοῦ;

Quem verò fructum adfert hac salutatio?

Τὴν μὲν τῆς παναγίου παρθένου καὶ τῆς κυριακῆς σαρκώσεως μνήμην χαρίεσσάν τε καὶ σωτηρίαν ἡμῖν ἀνανεοῦται. ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν εὔνοιαν τῆς κεχαριτωμένης παρθένου καὶ τὴν ἔντευξιν τὴν παρὰ τῷ θεῷ ἡμῖν ἀνακτήσασθαι προτρέπει.

Sacrosanctæ virginis & Dominicæ incarnationis gratam, & ęquè salutarem nobis refricat memoriam, ac præterea monet, vt gratiosę Virginis fauorem, atque apud Deum intercessionem nobis conciliemus.

Τί ἐκ τούτου ἀσπασμοῦ μανθάνομεν;

Quid discimus ex hac salutatione?

Τὰς χάριτας καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐξαιρέτους τῆς ἀπαραβλήτου παρθένου, ἤγουν τῆς τῶν τοῦ θεοῦ δώρων καὶ ἀρετῶν μεγίστων μεστῆς, τῆς αὐτῆς μητρός καὶ παρθένου. οὔσης τῆς ἐν πάσαις γυναιξὶ πάντων χρόνων εὐλογημένης. τῆς τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων τοῦ Χριστοῦ Θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν μητρός, καὶ διὰ τοῦτο εὐεργετίδος τῆς

Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, vt quod Dei donis ac virtutibus amplissimis referta, quod eadem Virgo & mater, quòd inter omnes omnium temporum mulieres benedicta, quòd Regis Regum Christi Dei & Domini nostri parens, ac perinde

χάριτος, καὶ γενετεῖρα τῆς ζωῆς ἡμῖν γενομένης.

inde inuentrix gratiæ, ac Genitrix vitæ nobis extitit.

Κεφάλαιον τρίτον,

Caput tertium.

Περὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ δεκαλόγου.

De Charitate & Decalogo.

Τί ἐστιν ἡ ἀγάπη;

Quid est Charitas?

Ἀρετὴ ἡ θεόθεν ἐγχυθεῖσα, ᾗ ὁ θεὸς δι' αὐτὸν, ὁ δὲ πλησίον διὰ τὸν θεὸν ἀγαπᾶται.

Infusa à Deo virtus qua Deus propter se diligitur, proximus autem propter Deum.

Πόσαι αἱ τῆς ἀγάπης ἐντολαί;

Quot sunt Charitatis præcepta?

Δύο ἐξαίρετοι, Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη. Δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

Duo principalia: Diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis. Hoc est primũ & maximum mandatum: Secundũ verò simile huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum: In his præceptis vniuersa lex pendet & Prophetæ.

Τίνι τεκμηρίῳ ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπη ἐπιγινώσκεται;

Εἰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρεῖς. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. Καὶ ὁ Χριστὸς αὐτὸς διδάσκει, ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με.

Πῶς ἐπιδείκνυται καὶ γνωρίζεται ἡ ἀγάπη ἡ πρὸς τὸν πλησίον;

Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακὸν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

Διὰ τί αἱ τοῦ δεκαλόγου ἐντολαὶ προτίθενται;

Καίπερ δύο τῆς ἀγάπης ἐντολῶν οὐσῶν, αἷς τὸ τοῦ νόμου

Quo indicio se prodit Charitas erga Deum?

Si eius obserues mandata. Hæc est enim charitas Dei, vt mandata eius custodiamus, & mandata eius grauia non sunt. Et Christus ipse docet: Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me.

Quomodo se prodit, & agnoscitur Charitas erga proximum?

Charitas patiens est, benigna est, charitas non æmulatur, nō agit perperā, nō inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, nō irritatur, nō cogitat malum, nō gaudet super iniquitate, cōgaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Cur præcepta Decalogi decem præponuntur?

Etsi duo sunt charitatis præcepta, in quibus plenitudo

πλήρωμα κρατεῖται, αἱ δὴ ποῦ τοῦ δεκαλόγου ἐντολαὶ διὰ τοῦτο συνάπτονται ὥστε πάντας τὰ πρός τε τὴν τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ πλησίον ἀγάπην συντείνοντα, σαφέστερον καταμαθεῖν.

Τίνες εἰσὶν αἱ τοῦ δεκαλόγου ἐντολαί;

α΄. Ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου. οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πρὸ προσώπου μου, οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἴδωλον, οὐ προσκυνήσεις αὐτῷ.

β΄. Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ, οὐ γὰρ μὴ καθαρίσῃ κύριος ὁ θεός σου τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ.

γ΄. Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν.

δ΄. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι.

ε΄. Οὐ φονεύσεις.

ϛ΄. Οὐ μοιχεύσεις.

ζ΄. Οὐ κλέψεις.

do legis verſatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adijciuntur, vt pſpicuè magis oẽs intelligãt, quæ ad charitatem tum Deo tum proximo exhibendã pertinent.

Quæ ſunt præcepta Decalogi?

1. Ego ſum Dñs Deus tu9, nõ habebis Deos alienos coram me, non facies tibi ſculptile, vt adores illud.

2. Non aſſumes nomen Dñi Dei tui in vanũ, nec enim inſontem habebit Dominus eum, qui aſſumpſerit nomen Domini Dei ſui fruſtra.

3. Memento vt diem Sabbati ſanctifices.

4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram, quã Dñs De9 tuus dabit tibi.

5. Non occides.

6. Non mœchaberis.

7. Non furtum facies.

η΄. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

8. Non loqueris contra proximum tuum fasum testimonium.

θ΄. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου.

9. Non concupisces vxorem proximi tui.

ι΄. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ἐπιζυγίου αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί.

10. Non domum, non agrum, non seruum, nõ ancillam, non bouem, non asinum, & vniuersa, quæ illius sunt.

Τίνα νοῦν ἔχει ἡ πρώτη ἐντολὴ, οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι;

Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?

Τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν μαγικὴν ἢ μαντικὴν, τὰς δεισιδαιμονίας· τέλος δὲ πᾶσαν τὴν θεραπείαν ἀσεβῆ ἀπαγορεύει καὶ ἀναθεματίζει. τοὐναντίον δὲ ἕνα τὸν θεὸν βέλτιστον μέγιστον πιστεύειν, θεραπεύειν καὶ ἐπικαλεῖν ἡμῖν προστάττει.

Prohibet ac damnat cultum falsorum Deorum, artem magicam vel diuinatoriam, obseruationes superstitiosas; omnem denique cultum impium: E diuerso autem requirit, vt vnum Deum Opt. Max. credamus, colamus & inuocemus.

Ἆρ' οὖν ἔξεστι τοὺς ἁγίους σέβεσθαι καὶ ἐπικαλεῖν;

Licetne Sanctos colere & inuocare?

Ἔξεστι δὴ ἀλλ' οὐ μὲν τῷ τρόπῳ, ᾧ τὸν θεὸν σέβεσθαι καὶ ἐπικαλεῖν κελευόμεθα, ὥσπερ ἀρχ-

Licet, non ad eũ quidem modũ, quo jubemur Deũ colere & inuocare, tanquã crea-

νεὶ κτίστην καὶ λυτρωτὴν καὶ δοτῆρα πάντων ἀγαθῶν, πολλῷ δὲ ἥττονι ἀξιώματι, ἤγουν ὡς θεοφιλεστάτους, καὶ οὓς παρὰ τῷ θεῷ μεσίτας ἡμῶν καὶ συνηγόρους.

Πότερον ἡ χρῆσις τῶν εἰκόνων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων τῇδε ἐντολῇ ἐναντιοῦται.

Μηδαμῶς· ταύτῃ γὰρ ἐντολῇ, οὐ ποιήσεις Σεαυτῷ εἴδωλον, παραχρῆμα ἡ αἰτία προστίθεται, οὐ προσκυνῆσαι αὐτῷ, κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῖς ἔθνεσι, ἅτινα τὰ τῶν ψευδῶν θεῶν ἀγάλματα καθιστᾶσι, καὶ τὰ εἴδωλα αὐτῶν ἀσεβῶς θεραπεύουσιν. Ἀλλὰ μὴν ἡμεῖς ἐν ταῖς εἰκόσι, τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς ἐμφαινομένους, τῷ εὐσεβεῖ καὶ παρὰ τῶν προγόνων παραδοθέντι τρόπῳ διὰ τιμῆς ἄγομεν.

Τί ἡ δευτέρα ἀπαγορεύει, οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ;

Διακωλύει τὴν κατάχρησιν καὶ τὴν ἀτιμίαν τοῦ

creatorem & redemptorẽ & largitorem bonorum omnium: at longè inferiori gradu, nimirum veluti dilectissimos Dei amicos, nostrosq; apud ipsum intercessores & patronos.

Huicne præcepto aduersatur vsus imaginum Christi ac Sanctorum?

Nequaquam: quia præcepto huic, Non facies tibi sculptile, causa mox additur, vt adores illud, videlicet Ethnicorum more, qui falsorum Deorum statuant simulacra, & idola sua impiè colunt. Nos autem in imaginibus Christum & Sanctos, quos repræsentant, pio à maiorib⁹ tradito more veneramur.

Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?

Vetat abusum diuini nominis & irreuerentiam

quæ

ὀνόματος τοῦ θεοῦ, ἥπερ οἱ ἐπίορκοι, οἱ βλάσφημοι, οἱ τὸν θεὸν, τοὺς ἁγίους, ἢ τῶν κτίσεων τινὰ ἄνευ τῆς προφάσεως δικαίας τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς τιμῆς ὀμνύοντες, ἔνοχοί εἰσι.

quæ committitur à periuris, blaſphemis, per Deũ, Sanctos, vel creaturam aliq̃, abſq; graui cauſa, veritate ac reuerentia iurantibus.

Τί ἡ τρίτη προστάττει, Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, τοῦ ἁγιάζειν αὐτήν;

Quid imperat tertium præceptum. Memento vt diem Sabbati ſanctifices?

Τὸ σάββατον ἢ τὴν ἑορτὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εὐσεβῶς ἄγεσθαι κελεύει, τῷ ἐπιφοιτᾶν δηλονότι τῷ ἱερῷ, καὶ τῷ τῆς λειτουργίας ἀκούειν. Πονεῖν δὲ τούτῳ χρόνῳ καὶ περὶ τὰ ἔργα λατρευτὰ ἀσχολεῖσθαι, παντελῶς κωλύει.

Vult Sabbatum, ſeu diem feſtum in Eccleſia pijs operibus celebrari, ꝙ fit adeundo templum, & audiendo miſſam. Laborare vero hoc tempore, & occupationibus deditum eſſe ſeruilibus, plane interdicit.

Τί κελεύει ἡ τετάρτη, Τίμα τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα;

Quid iniungit quartum. Honora patrem & matrem?

Τοὺς μετὰ τὸν θεὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν αἰτίους ὄντας αἰδεῖσθαι, καὶ τῆς εὐπειθείας, βοηθείας. τέλος δὲ παντοίας ὑπηρεσίας τοὺς αὐτοὺς ἀξιοῦν. εἶτα τοὺς ἐν ἀρχαῖς πολιτικαῖς ἢ ἐκκλησιαστικαῖς ὄντας εἰς τοὺς γονεῖς τιθέναι, τοῖς αὐ-

Vt his, qui 2dum Deũ vitę noſtræ ſũt auctores, reuerẽtiã, obedientiã, opéq; præſtemꝰ, ac omni demũ officii genere illis ipſis ſatisfaciamꝰ. Deinde jubet, vt magiſtratꝰ cũ ciuiles tũ eccleſiaſticos, parentũ, & maiorũ loco habeamꝰ illorum

rum

τῶν ἐπιτάγμασι ἀσμένως πείθεσθαι, καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ἀξίωμα αἰσχύνεσθαι.

Πῶς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἐκκλησιαστικὸν αἰδεσόμεθα;

Ταῖς δήπου ἁγίαις καὶ οἰκουμενικαῖς συνόδοις, τοῖς τῶν ἀποστόλων, καὶ πατέρων ἐπιτηδεύμασι καὶ ψηφίσμασιν, ἀναδεχθεῖσι, τοῖς τῶν προγόνων δοκιμασθεῖσιν ἔθεσι, ἁπλῶς δὴ τοῖς ἀκροτάτοις τῆς ἐκκλησίας ποιμέσι καὶ ἀρχιερεῦσιν, ἐξαιρέτως καὶ κατὰ τὸ προσῆκον, θεραπεύοντας καὶ πειθομένους ἑαυτοὺς παρέχοντες. Διόπερ οἱ τὰ μὲν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας νομοθετήματα καὶ τὰς τελετὰς καταλύοντες καὶ καθυβρείζοντες, τὰς δὲ συνόδους καὶ ἀρχιερεῖς διαβάλλοντες, καὶ εἰς τὰ τῶν ἱερέων προνόμια καὶ τοὺς νεὼς ἐφορμῶντες, καὶ τὰ ἱερὰ βεβηλοῦντες ὡς μάλιστα ἁμαρτάνουσι.

Τίς ἐστιν ἡ ἔννοια τῆς πέμπτης ἐντολῆς, Οὐ φονεύσεις;

rum dicto lubentes pareamus, & reuereamur potestatem atq; auctoritatem.

Qua ratione potestatem, & auctoritatem Ecclesiasticā reuerebimur?

Videlicet si sacris & œcumenicis concilijs, si receptis Apostolorū ac Patrū institutis ac decretis, si probatis maiorum consuetudinibꝰ, deniq; si summis Ecclesiæ pastoribꝰ ac Pontificibus tribuerimꝰ, quam singularem illis debemus, obseruantiam obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum diuinum, & sanctiones, ceremoniasq; Ecclesiasticas conuellunt atque contemerant: tum qui Synodis, & Pontificibus obtrectant, ac in Sacerdotum jura & templa inuolant, sacra prophanantes.

Quid sibi vult quintum præceptum. Non occides?

Pro-

Κωλύει τὴν βίαν τὴν ἔξω, τὸν φόνον, καὶ πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τὴν πρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον τοῦ πλησίον. προσέτι τὴν ὀργήν, τὸ μῖσος, τὴν μνησικακίαν, τὴν ἀγανάκτησιν καὶ πάντα τὰ πάθη εἰς τὸ τὸν πλησίον βλάπτειν ὁπηδήποτε φέροντα ἀπείργει, καὶ παντάπασιν ἀναιρεῖ.

Prohibet vim externam, cædem & injuriam omnē quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc iram, odium, rancorem, indignationem & quosuis affectus ad proximi læsionem quouis modo spectantes excludit, & penit⁹ resecat.

Τί ἀπαγορεύει ἡ ἕκτη, Οὐ μοιχεύσεις;

Quid vetat sextum, Non mœchaberis?

Τὴν πορνείαν, τὴν μοιχείαν καὶ τὰς αἰσχρὰς καὶ παρανόμους μίξεις· ἔτι δὲ πᾶν ὅ, τι ἂν τῷ καλῷ, τῇ αἰσχύνῃ, καὶ τῇ γνησίᾳ αἰδοῖ ἐναντιώσηται. Καὶ γὰρ ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Fornicationem, adulterium & obscœnos illegitimosque concubitus: tum quicquid honestati, verecundiæ & ingenuo pudori aduersatur. Nam & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus eā est in corde suo.

Τί τῇ ἑβδόμῃ κωλύεται, Οὐ κλέψεις;

Quid præcepto septimo cauetur, Non furtum facies?

Πᾶσα ἡ τοῦ ἀλλοτρίου κτήματος ψηλάφησις καὶ χρῆσις, ὁποία ἔνεστι τῇ κλοπῇ, τῇ ἁρπαγῇ, τόκῳ, κέρδεσιν ἀδίκοις, δόλοις κακοῖς καὶ συμβο-

Omnis rei alienæ illicita cōtrectatio & vsurpatio; vt fit in furto, rapina, vsura lucris injustis, dolis malis, & iniquis contractibus:

demum

λαίοις παρανόμοις· εἰς τέλος ἅπασι συναλλάγμασι καὶ διανομαῖς, αἷσπερ ἡ τῶν χριστιανῶν ἀγάπη βλάπτεται, καὶ ὁ πλησίον ἐξαπατᾶται.

demum quibusuis comutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumuenitur.

Τί τῇ ὀγδόῃ περιλαμβάνεται, Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ;

Quid in octauo agitur, Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium?

Ἡ ψευδομαρτυρία, ἡ ψευδολογία ἡ ἐπιορκία. καὶ πᾶσα τῆς γλώττης πρὸς τὸν πλησίον καταχρησις ἀπαγορεύεται. κατ' εἰωθὸς τοῖς ψιθύροις, καταλάλοις, λοιδόροις, κόλαξι, ψευδολόγοις καὶ ψευδόρκοις.

Interdicitur testimonium falsum, mendacium, perjuriũ, & omnis linguæ contra proximum abusus: vt est in susurronibus, detractoribus, maledicis, adulatoribus, mendacibus ac perjuris.

Τί αἱ δύο ὕστεραι, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί;

Quid postremò duo precepta, Non concupisces vxorẽ, nec rem proximi?

Τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ ἀλλοτρίου ἐπιθυμεῖν κωλύει. τὸ γὰρ ἀλλότριον ὄν, οὐχ ὅπως ἀδίκως καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἡμῖν καταλαμβάνειν, ἀλλ' οὐδὲ τῷ θελήματι εἰς τὸ ὀρέγεσθαι αὐτοῦ ἐφορ-

Vetant concupiscentiam vxoris, ac rei alienæ: quoniam quod alienum est, haud solum injustè, & pro libidine nostra occupare non licet, sed ne voluntate quidem ad illud appeten

μᾶθαι: ἔξεστιν τοῦ τοῖς ὑπάρχουσιν ἡμῶν ἀγαπῶντας ἄνευ φθόνου, ζήλου καὶ ἐπιθυμίας διάγειν.

Τί τὸ κεφάλαιον, ἢ ὁ σκοπὸς τῶν τοῦ δεκαλόγου ἐντολῶν;

Τὸ τὸν θεὸν δήπου καὶ τὸν πλησίον εἰλικρινῶς ἀγαπᾶσθαι. οὗτινος ὁ τοῦ δεκαλόγου εἰς δύο πλάκας διορισμὸς τῷ θεῷ ποιηθεὶς σύμβολόν ἐστιν. ἐν τῇ μὲν προτέρᾳ πλακὶ τρία τῶν πρὸς τὸ ἀγαπᾶν τὸν θεὸν, διδάσκεται. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἑπτὰ εἰς τὸ τὸν πλησίον φιλεῖν φέροντα δηλοῦται.

Πῶς αἱ τῆς πρώτης πλακὸς ἐντολαὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ διδάσκουσιν;

Ὅτι μὲν τὰς ἁμαρτίας τὰς τῷ θεραπεύειν καὶ σέβεσθαι τὸν θεὸν ὡς μάλιστα ἐναντίας ἀναιροῦσι καὶ ἀπαγορεύουσιν. ἤγουν τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν ἀποστασίαν, τὴν αἵρεσιν, τὴν ἐπιορκίαν, τὰς δεισιδαιμονίας. Τὴν δὲ ἀληθῆ καὶ

tendum ferri debem9, ita vt nostris rebus contenti, absq; omni inuidia, æmulatione & cupiditate viuamus.

Quæ summa, quisue finis præceptorum Decalogi?

Nimirum, vt Deus & proximus syncere diligãtur, cuius rei symbolũ fuit in duas tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docẽtur, quæ ad charitatẽ Dei: in secũda verò septẽ, quæ ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Qua ratione præcepta primæ tabulæ charitatem Dei edocent?

Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honoriq; Dei maximè contraria, idololatriam, apostasiam, hæresim, periurium, superstitiones: admonẽt autem verum purumq;

καθαρὰν θεραπείαν τοῦ θεοῦ τῷ σώματι, τῇ καρδίᾳ καὶ τῷ ἔργῳ παρέχεσθαι προστάττουσι. Τούτου γὰρ γινομένου, μόνος γε ὁ θεὸς ἀληθὴς τῇ λατρείᾳ θεραπεύεται καὶ προσκυνεῖται.

rumq; Dei cultum cor[de] ore ac opere fideliter [exhi]bendum esse. Quod vbi fit, vtiq; solus verus Deus cultu latriæ colitur & adoratur.

Πῶς αἱ τῆς δευτέρας πλακὸς ἐντολαὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον δηλοῦσι;

Quomodo præcepta secundæ tabulæ charitatem proximi explicant?

Τῷ τὴν ὑπηρεσίαν ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν πλησίον ἐφεξῆς περιέχειν· ἤγουν, ἵνα μὴ μόνον τοὺς πατέρας ἡμῶν διὰ τιμῆς ἄγωμεν, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ, τῷ λόγῳ, τῷ θελήματι πάντας ὠφελεῖν, καὶ μηδένα βλάπτειν πειρώμεθα, εἴτε τὸ σῶμα τοῦ πλησίον, εἴτε τῶν Συζύγων, εἴτε τὰ τῆς τύχης σκοπεῖται.

Eo ipso, quod nostrum ergo proximum officium ordine complectuntur, videlicet vt nō solum majores honoremus, sed opere, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, siue corpus proximi, siue persona juncta cōjugio, siue bona fortunæ considerentur.

Τί ἐστι κεφάλαιον τῶν ἐντολῶν τοῦ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον;

Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?

Τόδε δηλαδή, ὅτι οὐ θέλεις σοι ποιεῖσθαι, τῷ ἄλλῳ μὴ ποιήσῃς. πάντα δὲ ὅσα ἂν θέλητε, ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

Hæc ipsa nimirum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Omnia verò quæcunq; vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ.

Πότερον ἄλλα πλὴν τοῦ δεκαλόγου ἐντάλματα ὄντα τυγχάνει;

Παντάπασι μὲν οὖν, καὶ μὴ ὅτι χρήσιμα, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖα τηρεῖσθαι, τὰ δήπου τῆς ἐκκλησίας ἐντάλματα, ἣ καθάπερ τῇ ἁγιωτάτῃ μητρὶ καὶ τοῦ Χριστοῦ νύμφῃ πάντας καθολικοὺς δεῖ πειθαρχεῖν, καὶ τὸν νοῦν προσέχειν.

Πόσα τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐντάλματα;

Πέντε ἐξαίρετα ἀριθμεῖται.

α΄. Τὰς τῆς ἐκκλησίας ἑορτὰς τεταγμένας ἄγε.

β΄. Τὴν ἁγίαν λειτουργίαν ταῖς ἑορτασίμοις ἡμέραις εὐλαβῶς ἄκουε.

γ΄. Τὰς νηστείας ἐν διορισμέναις ἡμέραις ἐπαγγελθείσας, καὶ τὴν τῶν βρωμάτων τινῶν ἐγκράτειαν Συντήρει.

δ΄. Τὰς ἁμαρτίας Σου τῷ ἱερεῖ ἰδίῳ, ἢ ἄλλῳ σὺν ἐξουσίᾳ αὐτοῦ καθ᾽ ἐνιαυτὸν ἐξομολογοῦ.

ε΄. Τὴν πανάγιον εὐχαριστίαν τοὐλάχιστον ἅπαξ ἐν ἔτει περί γε τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν λάμβανε.

Suntne præter Decalogum alia pręcepta?

Sunt vtique, nec solum vtiliter illa, verum etiã necessariò obseruanda, præsertim Ecclesiæ præcepta, cui veluti sanctissimæ matri, sponsæq; Christi aures & mentes præbere Catholici filij omnes debemus.

Quot sunt pręcepta Ecclesię?

Præcipua quinque numerantur.

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.

2. Sacrum Missæ officiũ diebus festis reuerenter audito.

3. Indicta certis diebus jeiunia, & à quibusdam cibis abstinentiã obseruato.

4. Peccata tua sacerdoti proprio, aut alteri cum eius facultate singulis annis confitetor.

5. Sacrosanctam Eucharistiam, vt minimũ semel in anno, idq; circa festum Paschæ, sumito.

Ἡ δὲ τούτων τῶν παραγγελμάτων τή-
ρησις ὁποίαν ὄνησιν ἔχει;

Τάδε καὶ ὅσα ἄλλα τούτοις
ὅμοια τῆς ἐκκλησίας ἐπιτη-
δεύματα καὶ ἐντάλματα,
πρῶτον μὲν τὴν πίστιν, τὴν τα-
πείνωσιν, καὶ τὴν ὑπακοὴν τῶν
χριστιανῶν ἀσκεῖ. εἶτα τὰ
πρὸς τὸν θεὸν, τὴν πολιτείαν
καλὴν, καὶ τὴν δημοσίαν ἡσυ-
χίαν σώζει, διατηρεῖ, κοσμεῖ,
καὶ εἰς τὸ πρεπόντως καὶ εὐτά-
κτως πάντα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ
συντελεῖσθαι ὡς μάλιστα συμ-
βάλλεται, πρὸς δὲ τούτοις, ταῦ-
τα ἐξ ἀγάπης τηροῦντες, τῆς
ζωῆς αἰωνίου ἀξιούμεθα.

*Quem fructum affert horum
obseruatio præceptorũ?*

Hæc atq; id genus alia
Ecclesiæ tum instituta, tũ
præcepta, primum fidem,
humilitatem, & obedien-
tiam Christianam exercẽt:
deinde cultum diuinum,
honestam disciplinam, &
publicam tranquillitatem
alunt, conseruant & ornãt
eoq; mirificè conferunt,
vt decenter & ordine cun-
cta in Ecclesia peragantur,
præterquam quòd æternã
vitam meremur, si illa ex
charitate obseruemus.

Κεφάλαιον τέταρτον,
Περὶ τῶν μυστηρίων.

CAPVT IV.
DE SACRAMENTIS.

Τί ἐστι μυστήριον;

Τὸ τῆς ἀοράτου χάριτος
σύμβολον ὁρατὸν, εἰς ἁγια-
σμὸν ἡμῶν θεοπαράδοτον. Ἀλ-
λο μὲν γὰρ τὸ ἐν μυστηρίῳ ὁρώ-
μενον, ἄλλο τὸ λαμβανόμενον.
τὸ σύμβολον μὲν τὸ ἔξω ὁρῶ-
μεν, τὴν δὲ κρυφαίαν καὶ πνευ-
ματικὴν χάριν, τὴν τοῦ μυστη-

Quid est Sacramentum?

Est inuisibilis gratiæ si-
gnum visibile ad nostram
sanctificationem diuinitꝰ
institutum. Aliud est enim
quod in Sacramento vide-
mus, aliud quod in eo acci-
pimus. Signum videmus
externum: occultam verò

εἰς ἀποτέλεσμα καλοῦμεν. λαμβάνομεν...

& spirituale gratiam, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Πόσα ἐστὶ τὰ μυστήρια;

Quot sunt Sacramenta?

Ἑπτὰ τὰ, ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κυρίου συντεταγμένα, πρὸς τῶν Ἀποστόλων παραδεδομένα, καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καθολικῇ ἀεὶ διαφυλαχθέντα εἰς ἡμᾶς διέμεινε. Καὶ δὴ ταῦτά ἐστιν, ὁ βαπτισμὸς, ὁ σφραγισμὸς, ἡ εὐχαριστία, ἡ μετάνοια, ἡ τελευταία χρίσις, χειροτονία, ἡ σύζευξις.

Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Ecclesia Catholica semper conseruata ad nos vsq; peruenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Cõfirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema vnctio, ordo, Matrimonium.

Τίνος ἕνεκα δεῖ τὰ μυστήρια σέβεσθαι καὶ πολυτιμητίζειν;

Quare Sacramenta veneranda & summo in pretio habenda sunt?

Πρῶτον μὲν ὅτι ὑπὸ τοῦ θεοῦ καὶ Χριστοῦ κυρίου ἐν καινῇ διαθήκῃ συννετάχθησαν. εἶτα ὅτι τὴν τοῦ θεοῦ χάριν ἀναγκαίαν καὶ ὡς ἀφθονωτάτην οὐ μόνον δηλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ὥσπερ σκεύη τινὰ ἅγια τοῦ θεϊκοῦ πνεύματος χωροῦσι, καὶ τοῖς νομίμως προσφερομένοις παρέχουσι. ἔτι δὲ, ὅτι τῶν ἁμαρτιῶν ἀλεξιφάρμακα ἢ θεῖα ἰάματα τοῦ Σαμαρείτου ἡμῶν ὄντα τυγχάνουσιν. εἰς τέλος ὅτι τοῖς ἀγαθοῖς τοῖς κεχαριτωμένοις

Primum quidem, quia à Deo & Christo Dño in lege noua instituta: Deinde quia gratiã Dei nobis necessariam eamq; vberrimã non modo significant, verùm etiam ceu vasa quædã sacra diuini Spiritus continent, & ritè suscipientib. conferunt; adhæc, quoniã aduersus peccatum præsẽtissima sunt remedia seu diuina medicamenta nostri Samaritani: postremò,

quia

τὴν χάριν διαφυλάττουσιν, αὐξάνουσι, καὶ πλείω ποιοῦσι.

Διὰ τί αἱ τελεταὶ σεμναὶ καὶ ἐκκλησιαστικαὶ τοῖς μυστηρίοις προσπαραλαμβάνονται;

Πολλῶν δὴ καὶ μεγάλων αἰτιῶν ἕνεκα. Πρῶτον μὲν ὥστε τὴν τῶν μυστηρίων διακονίαν θεωροῦντας ἐπαναμνησθῆναι μηδὲν μὲν ἐνταῦθα τῶν βεβήλων, ἄρρητα δὲ καὶ τοῦ θεοῦ πλήρη τῶν μυστικῶν καὶ τὴν ἐξαίρετον εὐλάβειαν ἀπαιτοῦντα πράττεσθαι. ἔπειτα, ὅπως ἡ τῶν τοῖς μυστηρίοις πλησιαζόντων θεραπεία ἡ εἴσω αὐξηθῇ, ἣν ὁ θεὸς μάλιστα ἐπιποθῶν τυγχάνει, καὶ ἧσπερ ὡς σύμβολα, μαρτύρια καὶ ἀσκήματα αἱ τελεταί εἰσιν. ἔτι δὲ ἵνα οἱ διακονοῦντες τὰ μυστήρια σὺν ἀξίᾳ καὶ ὠφελείᾳ μείζονι τὴν διακονίαν αὐτῶν ἐπιτελέσωσι, τῶν ἐθῶν δήπου τῆς πάλαι ἐκκλησίας καὶ τῶν ἰχνῶν τῶν πατέρων ἁγίων πιστῶς ἐχόμενοι. Πρόδηλον γάρ ἐστιν ὅτι ἐξ αὐτῶν ἔτι ἀποστόλων τῶνδε τελετῶν πλεῖ-

quia bonis gratiam habẽtib. eam ipsam conseruant, augent & amplificant.

Cur Sacramentis ceremoniæ solennes & Ecclesiasticæ adhibentur?

Multis profectò & grauibus de causis. Primùm, vt Sacramentorum administrationẽ spectantes admoneantur, nihil hic prophanum, sed arcana quędã & diuinis plena mysterijs geri, quæ singularem reuerentiã exigãt. Deinde, vt ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoueãt interiorem, quem Deus præcipue postulat, & cuius veluti signa, testimonia & exercitia sint cerimoniæ. Præterea vt Sacramenta ministrantes maiori cum dignitate & fructu munus suum obeant, dum veteris Ecclesiæ institutis, sanctorumque Patrum vestigijs fideliter inhærent. Cõstat n. huiusmodi cerimonias plerasq; inde à tẽporib.

σαι ἀδιαλήπτῳ τῆς διαδοχῆς
εἱρμῷ εἰς ἡμᾶς ἐν τῇ ἐκκλη-
σίᾳ διέμειναν. τὸ τελευταῖον
ταῖσδε ἡ εὐσχήμων καὶ θεοσε-
βὴς πολιτεία ληρεῖται, ταῖσδε ἡ
πάνδημος ἡσυχία σώζεται,
ἣ πολλάκις τῇ τῶν θεσμῶν τῶν
ἔξω μεταβολῇ, ἢ καὶ καινοποιή-
σει δεινῶς διαταράττεται.

1 Τί ἐστιν ὁ βαπτισμός.

Τὸ πρῶτον καὶ ἀναγκαιέστα-
τον τῆς καινῆς διαθήκης μυστή-
ριον, τὸ ἅπαξ ἐν ὕδατι διδό-
μενον, ᾧπερ πνευματικῶς ἀνα
γενώμεθα, καὶ τῆς τῶν ἁμαρ-
τημάτων ἀφέσεως πλήρους
ἐπιτυχόντες, υἱοὶ τοῦ θεοῦ εἰς
ποιούμεθα, καὶ εἰς τοὺς τῆς ζωῆς
ἐπουρανίου κληρονόμους ἐγγρα-
φόμεθα.

Τί ἐστιν ὁ σφραγισμός,

Τὸ τοῖς βαπτισθεῖσι παρὰ
τοῦ ἐπισκόπου δωρηθὲν μυστή-
ριον, ἐν ᾧ δι ἁγίου χρίσμα-
τος καὶ τῶν ῥημάτων παναγί-
ων ἡ χάρις δίδοται, καὶ ἡ τοῦ
πνεύματος ἁγίου ῥώμη προ-
στίθεται, ἅμα μὲν εἰς τὸ βεβαί-
ως πιστεύειν, ἅμα δὲ εἰς τὸ ὄνο-
μα τοῦ κυρίου, ἀνάγκης γινομέ-
νης, παρρησιαστικῶς ὁμολογεῖσθαι.

Apostolorum, per conti-
nuam successionẽ ad nos
vsque in Ecclesia perseue-
rasse. His demum retine-
tur honesta religiosaq; di-
sciplina, his fouetur publi-
ca tranquillitas, quæ sæpe
rituum externorũ aut im-
mutatione, aut innouatio-
ne grauiter interturbatur.

Quid est Baptismus?

Primum maximeq; ne-
cessarium legis nouæ Sa-
cramentum, quod semel
in aqua confertur, quo spi-
ritualiter renascimur, &
peccatorum plena remis-
sione percepta, in filios
Dei adoptamur, hæredes-
que vitæ cœlestis adscri-
bimur.

Quid est Confirmatio?

Est baptizatis collatum
ab Episcopo Sacramentũ,
in quo per sanctum Chri-
sma, & verba sacrosancta
confertur gratia, & robur
spiritus additur, tum ad fir-
miter credendum, tum ad
nomen Domini, quando
sic est opus, liberè confité-
dum.

Quot

Πόσα τῆς περὶ εὐχαριστίας διδαχῆς προέχοντα κεφάλαια, ἃ εἰδέναι ἀνάγκη;

Πέντε· τὸ πρῶτον, ἡ ἀλήθεια αὐτῆς. τὸ δεύτερον, ἡ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου εἰς τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα καὶ αἷμα μεταποίησις· τὸ τρίτον, ἡ προσκύνησις προσήκουσα· τὸ πέμπτον καὶ ὕστατον, ἡ προσφορὰ αὐτῆς· τὸ πέμπτον καὶ ὕστατον, ἡ τοῦ αὐτοῦ μυστηρίου κοινωνία.

Τίς ἐστιν ἡ ἀλήθεια τοῦ τῆς εὐχαριστίας μυστηρίου;

Ἥδε δήπου, τὸν Χριστὸν ἀληθῆ θεὸν καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς καὶ τελείως ἐν τῷδε μυστηρίῳ χωρεῖσθαι, καὶ ἡμῖν παρεῖναι, τοῦ ἱερέως τοῦ νομίμως χειροτονηθέντος τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τοῖς ῥήμασι τοῖς μυστικοῖς καὶ παρὰ τοῦ Χριστοῦ παραδεδομένοις εὐλογήσαντος.

Τί γίνεται μεταποίησις δι᾽ ἐκείνων ῥημάτων, οἷς ὁ ἱερεὺς τόδε μυστήριον εὐλογεῖ;

Αὕτη γε, ὅπως διὰ τῶνδε ῥημάτων, τοῦ Χριστοῦ ἐνεργοῦντος, ὁ ἄρτος καὶ οἶνος εἰς Σῶμα καὶ αἷμα κυριακὸν κατ᾽ οὐ-

Quot sunt præcipua de Eucharistiæ doctrina capita scitu necessaria?

Quinque: Primum est, eius veritas: Alterum est, panis & vini in Christi corpus & sanguinem conuersio: Tertium, adoratio debita: Quartum, eius oblatio: Quintum & postremum, eiusdem Sacramenti sumptio.

Quæ est veritas Sacramenti Eucharistię?

Nimirum hæc, Christũ verum DEVM ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobi s adesse, vbi Sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis, & à Christo traditis cõsecrârit.

Quæ fit Conuersio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos consecrat?

Ea, vt per ipsa verba, operãte Christo, panis & vinũ in corpus & sanguinem Dominicum cõuertantur,

ac

ὅταν μεταποιῶνται, καὶ οὕτως ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ οἴχωνται.

ac transſubſtantientur, atque ita panis & vinum eſſe deſinant in Euchariſtia.

Ποία προσκύνησις τούτῳ μυστηρίῳ προσήκει;

Quæ Sacramento huic debetur adoratio?

Ἡ αὐτὴ δηλονότι, ἡ τῷ Χριστῷ κυρίῳ καὶ θεῷ αἰωνίῳ προσήκουσα, ὅνπερ δὴ ὧδε παρόντα ἐπιγινώσκομεν. Καὶ διὰ τοῦτο εὐσεβεῖ τοῦ σώματός τε καὶ τῆς ψυχῆς θεραπείᾳ, ὡς εἰκὸς τόδε μυστήριον ἱκετεύοντες σεβόμεθα.

Eadem ſanè, quæ Chriſto Dño ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præſentem agnoſcimus. Ideoq; religioſo cùm corporis, tum animi cultu, vt par eſt, hoc Sacramentum ſupplices veneramur.

Τίνος χάριν τοῦτο μυστήριον προσφορὰ νομίζεται;

Quare cenſetur hoc Sacramentum oblatio?

Ὅτι ἡ τῆς καινῆς διαθήκης θυσία καὶ προσφορὰ καθαρά ἐστι, ταῖς τοῦ νόμου Ἰουδαϊκοῦ θυσίαις αἱματώδεις ἀναίμακτος διαδεχομένη, καὶ ὑπὲρ τῶν ζώντων καὶ θανόντων πιστῶν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ λειτουργίᾳ προσφερομένη καὶ συντελουμένη. Καὶ ὥσπερ μὴ μόνον ἡ εὐχαριστία ὑπὸ τοῦ λαοῦ πιστοῦ λαμβάνεται, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ὑπὸ τῶν ἱερέων εἰς τὴν τοῦ κυριακοῦ παθήματος καὶ θανάτου συνεχῆ ἀνάμνησιν καθ᾽ ἑκάστην θύεται, καὶ ἀεὶ ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ προσήχθη.

Quia eſt legis nouę ſacrificium & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ ſacrificijs incruenta ſuccedens, quæ pro viuis ac defunctis christi fidelibus in Miſſa offertur ac celebratur. Vnde fit, vt Euchariſtia non ſolum à fideli populo ſumatur, ſed etiã pro peccatis à Sacerdotib. ad Dominicæ paſſionis ac mortis continuam cõmemorationem quotidie immoletur, ſemperque oblata fuerit in Eccleſia Dei.

Quid

Τί ἐν τῇ κοινωνίᾳ τούτου μυστηρίου χρὴ τηρεῖσθαι;

Τὸ τῇ πίστει καὶ τῇ αὐθεντίᾳ τῆς ἁγίας μητρὸς τῆς ἐκκλησίας διδασκόμενον, ἤγουν. τῷ τῶν Χριστιανῶν λαῷ ἀρκεῖν ἐν ἑνὶ εἴδει τοῦ ἄρτου τέλειον Χριστὸν λαμβάνειν, καὶ τὸ ταύτης τῆς κοινωνίας ἀκόλουθον, τὸν μὴ ἀναξίως προσφερόμενον τῆς παμμεγέθους χάριτος τοῦ θεοῦ καὶ τῆς ζωῆς αἰωνίου ἐπιτυχεῖν, ὃς ἀληθής τε καὶ ὁλόκληρος τούτου μυστηρίου καρπός ἐστι· καὶ τοσούτῳ ἐνεργέστερος γίνεται, ὅσῳ πλεονάκις ἥδε ἁγία καὶ σωτηριώδης κοινωνία κατ᾽ ἀξίαν ἀναλαμβάνεται.

Τί ἐστιν ἡ μετάνοια;

Ἡ δευτέρα μετὰ τὴν ναυαγίαν σανὶς, καὶ ἀναγκαῖον μυστήριον, τοῖς μεταπεσοῦσιν. ἐν ᾧ τῶν ἁμαρτιῶν ἄφεσις ὑπὸ τῶν ἐνόχων αἰτεῖται, καὶ παρὰ τῶν ἱερέων δωρεῖται.

Πόσα μέρη καὶ πράξεις τῆς μετανοίας;

Τρεῖς, ἡ σύντριψις, ἢ ἡ ἀλγηδὼν τῆς ψυχῆς τῆς τὰ αὐτῆς ἁμαρτήματα βδελυττομένης, καὶ τὸν βίον βελτίω οἰκονο-

Quid in Sacramẽti huius sumtione seruandum?

Quod fides & auctoritas sanctæ matris Ecclesiæ docet, videlicet, Christiano laico sat esse sub vna specię panis totum Christũ accipere, & ex hac sumptiõe consequi, vt qui non indignè accesserit, ingentẽ Dei gratiam, ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer Sacramenti huius fructus existit: eoq; fit efficacior, quò sæpius sacra & salutaris illa communio dignè iteratur.

Quid est Pœnitentia?

Est secunda post naufragium tabula, & necessariũ relapsis Sacramentum, in quo remissio peccatorum, & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

Quot sunt partes & actiones Pœnitentiæ?

Tres, cõtritio vel dolor animi peccata sua detestãtis & ad vitam meliorem aspirantis. Confessio,

λόγησις, ἢ τῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν ἐναντίον τοῦ ἱερέως ἐξήγησις, Τέλος δὲ ἡ ἱκανοποιΐα, ἡ τιμωρία καὶ κόλασις τῶν πλημμελιῶν παρ᾽ αὐτοῦ ληφθεῖσα, εἰς τὸ τοὺς καρποὺς ἱκανοὺς τῆς μετανοίας ποιεῖσθαι.

Τί ἡ τελευταία χρίσις;

Μυστήριον, ᾧ οἱ νοσοῦντες διὰ ἁγίου ἐλαίου καὶ τῶν ῥημάτων τοῦ Χριστοῦ ἐν δεινοῖς τῆς νόσου παθήμασι κουφίζονται, τοῦ εὐδαιμονέστερον αὐτοὺς τελευτῆσαι, καὶ τὰ σώματα, ἐὰν οὕτω συμφέρῃ, ἀναρρωσθῆναι.

Τί ἡ χειροτονία;

Μυστήριον, ᾧ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐκκλησίας λειτουργοῖς ἡ ἐξουσία ἐγχειρίζεται, τοῦ τὰς ὑπηρεσίας ἐκκλησιαστικὰς νομίμως καὶ πρεπόντως συντελέσαι.

Τί τὸ τελευταῖόν ἐστιν ἡ σύζευξις,

Μυστήριον, ἐν ᾧ ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ κατὰ νόμους τὸν γάμον συνάπτοντες ἀδιαίρετον τὴν τοῦ βίου κοινωνίαν ποιοῦσι, καὶ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ ἐπιτυχεῖς γίνονται, ἵνα οἱ μὲν παῖδες καὶ

seu peccatorum suorũ coram Sacerdote facta explicatio: & satisfactio deniq; seu vindicta punitioq; criminum, de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignus pœnitentiæ.

Quid extrema vnctio?

Est Sacramentum, quo ægroti per oleum sacrum, & verba Christi in magnis morbi molestiis releuantur, vt felicius ex hoc mundo demigrent, & corpora etiam, si ita expedit, sanitati restituantur.

Quid est Ordo?

Est Sacramentum, quo Sacerdotibus alijsq; ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia ritè decenterque obeunda.

Quid postremo est Matrimonium?

Sacramentum, quo vir & mulier legitime contrahentes, indiuiduam vitæ societatem ineunt, gratiáque diuina donantur, tum vt soboles honestè & Christianè

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0044-9

λῶς καὶ Χριστιανῶς γεννῶνταί τε καὶ ἐκτρέφωνται, τὸ δὲ τῆς αἰσχρᾶς ἀσελγείας καὶ ἀκρατείας ἁμάρτημα ἀπείργηται.

stianè suscipiatur ac educetur: tum vt fœdę libidinis & incontinentiæ peccatum euitetur.

Ἆρά γε τὰ μυστήρια ἀλλήλων διαφέρει;

Estne inter Sacramenta discrimen?

Πολὺ δήπου. ὁ γὰρ βαπτισμὸς, ὁ σφραγισμὸς, καὶ ἡ χειροτονία, ἅπαξ δωρηθέντα μηδεπώποτε ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἀναλαμβάνεται. ἔτι δὲ ὁ βαπτισμὸς πᾶσιν, ἡ εὐχαριστία τοῖς τῷ λόγῳ χρωμένοις, ἡ μετάνοια τοῖς μεταπεσοῦσιν ἀναγκαῖά ἐστιν. Αὐθαίρετον δὲ τὸ τοῖς ἄλλοις προσφέρεσθαι, εἰ μόνον μηδενὸς καταφρονεῖς, ἢ τῷ τοῦ χρῆσθαι αὐτοῖς χρόνῳ ἀμελεῖς.

Est sanè; Baptismus enim, Confirmatio & ordo semel collata, nunquam iterantur sicuti cætera. Item Baptismus necessariò suscipitur ab omnibus, Eucharistia à ratione vtentibus, & à relapsis pœnitentia. Arbitarium est autem vti reliquis, modo nullum contemnas, aut cùm illud sumendi tempus est, negligas.

Κεφάλαιον πέμπτον.

Περὶ τῶν κατορθωμάτων τῆς δικαιοσύνης τῶν Χριστιανῶν.

CAPVT V.

DE OFFICIIS JVSTITIAE CHRIstianæ.

Πόσα ἐστὶ τὸ κατορθώματα τῆς τῶν Χριστιανῶν δικαιοσύνης;

Quot sunt officia iustitię Christianę?

Τάδε δύο, ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθὸν, ἢ κατόρθωμα τῆς δικαιοσύνης.

Hæc duo: Declina à malo siue peccato, & fac bonum, siue officium justitiæ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0045-5

Πῶς οἷός τε γίνεται ὁ ἄνθρωπος τὴν ἁμαρτίαν εὐλαβεῖσθαι, καὶ ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν, ἢ τὴν δικαιοσύνην ἀσκῆσαι;

Qui poeſt homo cauere peccatum, & bonum facere ſeu præſtare iuſtitiam?

Οὐ μὴν καθ᾽ ἑαυτὸν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτί τε καὶ πνεύματι ὁ Χριστιανὸς παρεσκευασμένος δύναται καὶ ὀφείλει (ἐφ᾽ ὅσον μὲν ἡ τοῦδε βίου κατάστασις συγχωρεῖ) δικαίως ζῆν, καὶ τὸν νόμον πληροῦν.

Non id per ſe quidem, ſed Chriſti gratia ac ſpiritu inſtructꝰ Chriſtianus poteſt ac debet, quantum huius quidem vitæ ſtatus admittit, iuſtè viuere, & legẽ implere.

Ποσαπλάσιον τὸ ἁμάρτημα;

Quotuplex eſt peccatum?

Διπλάσιον, συγγενικὸν καὶ πρακτικόν.

Duplex: originale, & actuale.

Τί τὸ συγγενικόν;

Quid eſt originale?

Ὅπερ ἐκ γενέσεως ἡμῖν συμπεφυκὸς διὰ τοῦ Βαπτισμοῦ ἐν Χριστῷ ἀφίεται.

Quod ab ortu nobis cõgenitum, per Baptiſmum in Chriſto condonatur.

Τί τὸ πρακτικόν;

Quid eſt actuale:

Ῥῆμα, πρᾶξις, ἢ ἐπιθυμία κατὰ τοῦ νόμου ἢ παρὰ τὸν νόμον τοῦ θεοῦ ἤτοι τῆς ἐκκλησίας.

Dictum, factum vel cõcupitum cõtra, vel præter legem Dei, aut Eccleſiæ.

Ποσαπλάσιόν ἐστι τὸ πρακτικόν;

Quotuplex eſt actuale?

Διπλάσιον τὸ θανάσιμον, οὕτω καλούμενον, ὅτι παραχρῆμα τὴν ψυχὴν θανατοῖ. ἡ γὰρ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐ-

Duplex: Mortale ſic dictum, quia mortem animę præſentem adfert: Anima enim quæ peccauerit, ipſa mori

τῇ ἀποθανεῖται. Καὶ τὸ συγγνωστὸν, τὸ δήπου ῥᾳδίως τῆς Συγγνώμης τυγχάνον, καὶ ἄνευ οὗ μηδὲ οἱ δίκαιοι διάγουσι.

morietur: Et veniale, vt cui venia facile tribuitur, & ſine quo ne iuſti quidem viuunt.

Πόσαις κλίμαξιν εἰς τὸ ἁμαρτάνειν ἐπαγόμεθα;

Quibus gradibus ad peccatum deducimur?

Ταῖσδε τρισί, τῇ ὑποβολῇ, τῇ τέρψει, τῇ συνευδοκήσει, ἢ τῷ ἐγνωσμένῳ θελήματι τοῦ ἁμαρτάνειν.

His tribus, ſuggeſtione, delectatione, cōſenſu, ſeu deliberata voluntate peccandi.

Τί τὸ ἄκρον τῶν ἁμαρτανόντων;

Qui ſunt ſupremi gradus peccantium?

Τὸ τοῦ εἰδότας καὶ ἑκόντας παντελεῖ πονηρίᾳ ἁμαρτάνειν, τῇ ἁμαρτίᾳ ἐπαυχεῖν, τοῖς εὖ νουθετοῦσιν, ἀπειθεῖν καὶ τὸ τῶν ἀγαθῶν βουλῶν καταφρονεῖν.

Eorum, qui ſcientes ac prudentes ex mera peccāt malitia: qui etiam de peccato ipſo gloriantur. & qui bene monentibus obſtrepunt, ac ſalutaria conſilia prorſus contemnunt.

Διὰ τί τὸ ἁμάρτημα φευκτέον;

Quare peccatum fugiendum?

Ὅτι κύριον τὸν Θεὸν λυπεῖ, τῶν ἀγαθῶν πέρας ἀφαιρεῖται, καὶ τὸ κάκιστον τῷ ἁμαρτάνοντι ἐπιφέρει. τὴν μὲν τοῦ θεοῦ ἀπόλαυσιν, ἣν οὐκ ἔχοι οἷόν τ' ἀναλαβεῖν, ἀφανίζον, τὰς δὲ τιμωρίας καὶ συμφορὰς ἀϊδίους τῷ ἀνθρώπῳ ἐπάγον.

Quia Dñm Deum offendit, ſummum bonum eripit, & ſummum affert malum peccanti, dum diuinā tollit fruitionem nunquā recuperandam, & pœnas ærumnasq; homini acceſſit ſempiternas.

Quæ

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0047-6

Τίνα λέγεται ἁμαρτήματα κεφαλικά;

Τάδε, ἐξ ὧν ὥσπερ κεφαλῶν καὶ πηγῶν πάντα τἄλλα ἁμαρτήματα γίνεται.

Quæ dicuntur peccata Capitalia?

Illa, ex quibus veluti capitibus & fontibus omnia alia peccata proficiscūtur.

Πόσα τὰ ἁμαρτήματα κεφαλικά;

Ἑπτὰ, ὑπερηφανία, πλεονεξία, ἀσέλγεια, φθόνος, γαστριμαργία, ὀργὴ, καὶ ἀκηδία.

Quot sunt peccata capitalia?

Septem: Superbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, acedia.

Πῶς ταῦτα τὰ ἁμαρτήματα εὐλαβεῖσθαι καὶ νικᾶν ἐνδέχεται;

Εἰ τὴν αὐτῶν βλάβην τε, καὶ τοὺς κινδύνους κοποῦντες, καὶ τὰς ἀρετὰς ἁμαρτίαις ταύταις ἐναντίας ἀσκοῦντες τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι συνεργοῦμεν.

Qua ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?

Si Jesu Christi gratię cooperemur, peccatorū damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Τίνες ἀρεταὶ τοῖς κεφαλικοῖς ἁμαρτήμασιν ἐναντιοῦνται;

Ἡ ταπεινότης, ἐλευθεριότης, ἁγνεία, χρηστότης, ἐγκράτεια, ὑπομονὴ, καὶ συνεχὴς θεοσέβεια.

Quæ peccatis capitalibus aduersantur?

Hæ septem: Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Deuotio, seu sedula pietas.

Τίνα ἁμαρτήματα κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος γίνεσθαι λέγεται;

Τὰ οὕτω τὴν τοῦ θεοῦ χά-

Quæ peccata in Spiritum sanctum committi dicuntur?

Ea quæ sua malitia sic di-

ριν τῇ πονηρίᾳ αὐτῶν ἀποκλείοντα, ὥστε μήτ' ἐν τούτῳ, μήτ' ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, εἰ μὴ πάνυ μόλις, ἀφεθῆναι.

Πόσα ἁμαρτήματα τὰ κατὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος;

Ἕξ, πρόληψις περὶ τοῦ ἐλέους τοῦ θεοῦ, ἢ περὶ τῆς ἀδείας τοῦ ἁμαρτεῖν, ἀπόγνωσις, ἀντίλεξις πρὸς τὴν ἐγνωσμένην ἀλήθειαν, φθόνος τῆς φιλαδελφίας, σκληροκαρδία, καὶ ἀμετανόησις.

Τίνα ἁμαρτήματα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβοᾶν λέγεται,

Τὰ καθ' ἑαυτὰ μάλα βδελυκτὰ καὶ φανερῶς τὰ τῆς φιλανθρωπίας δίκαια παραβαίνοντα, ὅθεν καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἀναβοᾶν λέγεται, καὶ πολλάκις ἐν τῇδε ζωῇ φοβερῶς θεόθεν κολάζεται.

Πόσα ἁμαρτήματα εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβοῶντα;

Τάδε τέσσαρα, ἀνθρωποκτονία ἑκουσία, ἁμαρτία τῶν Σοδομιτῶν, κάκωσις τῶν πενήτων, χηρῶν, καὶ ὀρφανῶν, ἐπὶ τέλει, ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν ἀποστερηθείς.

uinam excludũt gratiam, vt neq; in hoc ſeculo, niſi ægrè admodum, neque in futuro remittantur.

Quot ſunt peccata in Spiritum ſanctum?

Sex: Præſumptio de miſericordia Dei, vel de impunitate peccati, deſperatio, agnitæ veritatis impugnatio, fraternæ charitatis inuidentia, obſtinatio & impœnitentia.

Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?

Quæ per ſe vehementer abominanda ſunt, & apertè humanæ charitatis jura violant, vnde vindictam clamare perhibentur, & horrendis ſæpè modis in hac vita diuinitùs vindicantur.

Quot ſunt peccata in cœlum clamantia?

Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, peccatum Sodomiticũ, oppreſſio pauperum, viduarum, atq; pupillorum, demum merces operariorum defraudata.

Quæ

Τίνα ἁμαρτήματα ἀλλότρια λέγεται;

Quæ peccata dicuntur aliena?

Τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις πραττόμενα ἡμῖν δὲ τούτων αἰτίοις, ἢ ὁπωσοῦν Συνεργοῖς, ἤ γε δὴ οὐκ ἐμποδὼν γινομένοις, ἀνατιθέμενα.

Ea quæ ab aliis quidem committuntur, ſed nobis interim auctorib⁹, vel quo quo modo adiutorib⁹, aut ſaltem non impedientib⁹, vt id circo nobis etiam imputentur.

Ποσαχῶς τὰ ἁμαρτήματα ἀλλότρια ἡμῖν ἀνατίθεται;

Quot modis aliena peccata nobis imputantur?

Ἐννεαχῶς. Συμβουλίᾳ, ἐπιτάγματι, συγκαταθέσει, παρακλήσει, ἐπαινέσει ἢ κολακείᾳ, τῆς αἰτίας ἀλλοτρίας ἀποσιωπήσει, παροράσει, ἢ Συγχωρήσει τοῦ, ἀλλοτρίου μετοχῇ, τῆς πράξεως ἀλλοτρίας ἀπολογίᾳ κακῇ.

Nouem his modis; conſilio, iuſſione, conſenſu, irritatione, laudatione, ſeu adulatione, reticentia culpæ alienæ, conniuentia vel indulgentia, rei alienę participatione, & praua facti alieni defenſione.

Τίνα τῆς σαρκὸς ἔργα λέγεται;

Quæ dicuntur opera carnis?

Τὰ τῆς ἀνθρώποις τοῖς κατὰ τὴν Σάρκα ζῶσι, καὶ τῶν ὑῶν πνευματικῶν τοῦ θεοῦ ἐξαλλάττουσι πραττόμενα.

Ea quę homines ſecundum carnem viuentes, & à Dei filijs ſpiritualibus degenerantes, committere ſolent.

Τίνα τὰ τῆς Σαρκὸς ἔργα;

Quot ſunt opera carnis?

Ὁ Παῦλος οὕτως ἐξηγεῖται· Φανερά ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς, ἅτινά ἐστι, μοιχεία,

Paulus ea recenſet in hunc modum: Manifeſta ſunt opera carnis, quę ſunt

πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις· ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, cōmessationes, & his similia, quæ prædico vobis, sicut prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Πότερον τὸ κακὸν φεύγειν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν ἐκκλίνειν τῷ χριστιανῷ ἐξαρκεῖ;

Estne satis Christiano, malum fugere, & a peccato declinare?

Μηδαμῶς, ἀλλὰ πρὸς τούτοις δεῖ τὸ καλὸν ποιεῖν, καὶ τὰς ἀρετὰς ἀσκεῖν. εἰ δὲ μήγε, τῷ εἰδότι καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστι.

Nequaquam, sed præterea bonum agere, & virtutes exercere necesse est. Alioqui scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi.

Τί καλὸν δεῖ ποιεῖν τὸν Χριστιανόν;

Quid boni faciendum est Christiano?

Γενικῶς μὲν πᾶν ὅ, τι ὁ νόμος τῆς φύσεως, τοῦ θεοῦ, ἢ τῶν ἀνθρώπων προστάττει ἤτοι ἀποδείκνυσιν· εἰδικῶς δὲ χρὴ ἕκαστον κατὰ τὴν κλῆσιν αὐτοῦ τὰ δέοντα πράττειν, καὶ τῇ τοῦ θεοῦ χάριτι ληφθείσῃ εὐχαριστοῦντα συνεργεῖν. Πᾶν γὰρ δέν-

In genere qdē, quicquid boni lex naturalis, diuina vel humana pręcipit vel ōstēdit. In specie vero ꝑ suā quisq; vocatione præstare officium, & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. O-

δρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

Τίνα τῶν καλῶν ἔργων γένη ἔξοχα;

Τάδε οἷς σωφρόνως, δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζῶσιν ἐν τῷ νυνὶ αἰῶνι, καὶ δι' ὧν ὡσαύτως οἱ δίκαιοι ἐπιπλεῖον δικαιοῦνται, καὶ οἱ ἅγιοι καθ' ἑκάστην ἁγιάζονται.

Πόσα πλάσια τάδε γένη τῶν ἔργων καλῶν;

Τριπλάσια, ἤγουν ἡ νηστεία καὶ ἐλεημοσύνη, καὶ ἡ εὐχή, περὶ ὧν οὕτως ἀναγινώσκοντες τυγχάνομεν· ἀγαθὸν προσευχὴ μετὰ νηστείας, καὶ ἐλεημοσύνης.

Τίς καρπὸς τῶν καλῶν ἔργων;

Τὴν τῆς ζωῆς τῆς νῦν, καὶ τῆς αἰωνίου ἐπαγγελίαν, καὶ μισθὸν ἔχουσι. τὸν θεὸν ἱλάσκουσι· τὴν χάριν διαφυλάττουσι καὶ αὐξάνουσιν· εἰς πλῆθος, τὴν τοῦ χριστιανοῦ κλῆσιν βεβαίαν ποιοῦσι, καὶ πληροῦσι.

Τί ἐστιν ἡ νηστεία;

Τὸ ἐν εἰρημέναις ἡμέραις κατ' ἔθος, καὶ ἐπιταγὴν τῆς

mnis enim arbor, quæ nõ facit fructum bonum, excidetur & in ignẽ mittetur

Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?

Ea quibus sobriè, iustè, pieq́, viuitur in hoc sæculo, & per quæ itidem iusti magis magisq; iustificantur, & Sancti indies sanctificantur.

Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?

Triplicia, vtpote jeiunium, Eleemosyna seu misericordia & oratio, de quibus ita legimus: Bona est oratio cum jeiunio & eleemosyna.

Quis est fructus bonorum operum?

Habent ea promissionẽ ac mercedem huius ac æternæ vitæ: Deum placãt: gratiam conseruant, & augent: deniq; Christiani hominis vocationem certam faciunt, atq; consummant.

Quid est ieiunium?

Est certis diebus juxta morem, & præscriptum

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0052-4

ἐκκλησίας τῶν κρεῶν ἀπέχεσθαι, καὶ τῇ ἡμέρᾳ μόνον μιᾷ βρώσει ἀγαπῶντα ἐγκρατέστερον διάγειν· Τὸ δ' ὄνομα γενικῶς λαβόντι ἡ νηστεία ἐστὶ, τὸ τοῦ σώματος κόλασμα τὸ εὐσεβῶς ἀναληφθὲν, τοῦ τὴν σάρκα τῷ πνεύματι ὑποτάσσεσθαι, ἢ τὴν ὑπακοὴν ἀσκεῖσθαι ἢ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν ἡμῖν παραγίνεσθαι.

Ecclesiæ carnibus abstinere, & saltem vnica sibi refectione in die contentum viuere frugalius. Sed si generatim hoc nomen accipias, ieiunium est corporis quædam castigatio piè suscepta, vt vel caro Spiritui subijciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Τί ἡ εὐχή;

Quid est oratio?

Ἡ τῆς ψυχῆς ἔπαρσις, δι' ἧς τὰ κακὰ ἀπευχόμεθα, ἢ τὰ ἀγαθὰ ἡμῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις αἰτοῦμεν, ἢ τὸν θεὸν εὐλογοῦμεν.

Est mentis in Deum eleuatio, per quam vel mala deprecamur, vel bona nobis alijsque petimus, vel Deo benedicimus.

Τί ἐστιν ἡ ἐλεημοσύνη;

Quid est Eleemosyna?

Εὐεργέτημα, ᾧπερ τῷ ἄλλῳ ταλαιπωροῦντι συμπάσχοντες ἐπικουροῦμεν.

Est beneficium quo alterius miseriæ ex commiserationis affectu subuenimus.

Ποσαπλάσιόν ἐστι τὸ γένος τοῦ ἐλέους;

Quotuplex genus est eleemosynæ seu misericordiæ?

Διπλάσιον, τὰ μὲν γὰρ τοῦ ἐλέους ἔργα σωματικὰ, τὰ δὲ πνευματικὰ, ὅτι ἢ πρὸς τὸ τὴν ταλαιπωρίαν σωματικὴν, ἢ πνευματικὴν τοῦ πλησίον κουφίσαι φέρουσι.

Duplex, alia quippe sunt opera misericordiæ corporalia: alia verò spiritualia: quoniam vel ad corporalẽ vel ad spiritualem miseriã proximi subleuandam spectant.

Πόσα ἔργα σωματικὰ τοῦ ἐλέους;

Ἑπτά, Σιτίζειν πεινῶντας, ποτίζειν διψῶντας, περιβάλλειν γυμνούς, λυτροῦν αἰχμαλώτους, ἐπισκέψασθαι ἀσθενεῖς, συνάγειν ξένους, θάπτειν θανόντας.

Πόσα ἔργα πνευματικὰ τοῦ ἐλέους;

Καὶ τάδε ἑπτά ἐστιν. ἐλέγχειν ἁμαρτάνοντας, διδάσκειν ἀγνοοῦντας, εὖ συμβουλεύειν ἀπορούσι, προσεύχεσθαι τῷ θεῷ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ πλησίον, παρακαλεῖν λυπηρούς, καρτερεῖν τὰς ἀδικίας, συγγινώσκειν τὸ παράπτωμα.

Τίνες αἱ ἀρεταὶ πασῶν ἔξοχοι;

Μετὰ τὰς θεολογικὰς (περὶ ὧν προείρηται) τὴν πίστιν, τὴν ἐλπίδα, καὶ τὴν ἀγάπην, αἱ κεφαλαιώδεις προέχουσι, τοῖς Χριστιανοῖς μάλιστα πρέπουσαι.

Τίνες ἀρεταὶ κεφαλαιώδεις ὀνομάζονται;

Αἱ καθάπερ πηγαί, καὶ κεφάλαια πᾶσαν τὴν καλοκα-

Quot sunt opera misericordiæ corporalia?

Septem, esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captiuos redimere, ægrotos inuisere, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Quot sunt opera misericordiæ spiritualia?

Sunt & ipsa septem: vti peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantib. recte consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mœstos, ferre patiēter iniurias, offensam remittere.

Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?

Post Theologicas quidē illas, de quibus dictum est: Fidem, & Spem, & Charitatem, præcipue sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Quæ dicuntur cardinales virtutes?

Quæ tanquam fontes aliarum & cardines omnē

γαθίαν κρατῆσαι.

Πόσαι εἰσὶν ἀρεταὶ κεφαλαιώδεις;

Τέσσαρες· φρόνησις, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ἀνδρεία, αἷς ὁ ἄνθρωπος ἐν Χριστῷ τοῦ φρονίμως, δικαίως, σωφρόνως, καὶ ἀνδρείως πάντα τὸν βίον διάγειν, καὶ τῷ θεῷ ἀρέσκειν, ἐφικνεῖται.

Τίνα δῶρα τοῦ ἁγίου πνεύματος λέγεται;

Τὰ ἑπτὰ τὰ ἐπὶ τὸν Χριστὸν τοῦ προφήτου μαρτυροῦντος ἀναπαυσάμενα, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ ὡς πηγῆς πάσης χάριτος εἰς ἄλλους ἀπορρέοντα· ἤγουν τὸ δῶρον Σοφίας, συνέσεως, βουλῆς, γνώσεως, ἰσχύος, εὐσεβείας, καὶ φόβου θεοῦ.

Τίνες οἱ καρποὶ τοῦ πνεύματος καλούμενοι;

Οἵδε, οὓς εὐσεβεῖς κατὰ τὸ πνεῦμα ζῶντες ἐργάζονται, καὶ δι᾽ ὧν οἱ πνευματικοί, καὶ οἱ σαρκικοὶ διαγινώσκονται.

Τίνες οἱ τοῦ πνεύματος καρποί;

Τῷ Παύλῳ ἀποστόλῳ οὕτω καταλέγονται· ἀγάπη, χαρά,

honestæ vitæ rationē continent.

Quot sunt virtutes cardinales?

Quatuor, prudētia, iustitia, temperātia, fortitudo; quib⁹ in Christo consequitur homo, vt prouidè, iustè tēperatè ac fortiter in ōni vita degat, ac placeat DEO.

Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?

Septem illa quæ super Christum requieuisse Propheta testatur, & quæ ab ipso ceu fonte omnis gratiæ in alios deriuātur: vt donū sapientiæ, donum intellectus, consilij, scientiæ, fortitudinis, pietatis ac timoris Domini.

Quænam illa, quæ fructus Spiritus vocantur?

Ea quæ pij secundum Spiritum viuentes operantur, & per quæ spirituales à carnalibus dignoscūtur.

Quot sunt fructus Spiritus?

A Paulo Apostolo sic enumerantur, charitas, gau

εἰρήνη, ὑπομονὴ, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πραότης, πίστις, σωφροσύνη, ἐγκράτεια, ἁγνεία.

dium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides modestia, continētia, castitas.

Τίνες μακαρισμοὶ εὐαγγελικοὶ λέγονται;

Quæ dicuntur beatitudines Euangelicæ?

Δι᾽ οὓς ἐν εὐαγγελίῳ ταλαίπωροι πάντως, καὶ ἀτυχεῖς δοκοῦντες, μακάριοι καὶ εὐδαίμονες ἀποφαίνονται.

Illæ, propter quas in Euangelio etiam hi qui miseri prorsus ac infelices vidētur, beati ac felices pronunciantur.

Πόσοι μακαρισμοὶ εὐαγγελικοί;

Quot sunt Euangelica beatitudines?

Ὀκτὼ, οὓς ὁ Χριστὸς ἐν τῷ ὄρει τοῦτον τρόπον ἐδίδαξε.

Octo, quas ita Christus in monte tradidit.

α΄. Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorū est regnum cœlorum.

β΄. Μακάριοι οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν

2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

γ΄. Μακάριοι οἱ πενθοῦντες· ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.

δ΄. Μακάριοι οἱ πεινῶντες, καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται

4. Beati qui esuriunt & sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

ε΄. Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiā consequentur.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ

6. Beati mūdo corde quoniam

καρδίᾳ. ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

niam ipsi Deum videbunt.

ζ. Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

7. Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur.

η. Μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Τίνες βουλαὶ εὐαγγελικαὶ καλοῦνται;

Quæ dicuntur Euangelica consilia?

Ἤγουν, ἅστινας διὰ εὐαγγελίου οὐ μὲν ὡς ἀναγκαίας τῇ σωτηρίᾳ, ἀλλ᾽ ὡς τοῖς ἀποδεχομένοις ἐπιτηδειοτέρας καὶ χρησιμωτέρας ὁ Χριστὸς οὐ μὲν ἐπιτάττων, συμβουλεύων δὲ προετέθη.

Videlicet quæ per Euangelium non tanquã ad salutẽ necessaria, sed veluti suscipientib᷒ magis expedita atque vtilia, à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Πόσαι βουλαὶ εὐαγγελικαί;

Quot sunt Euangelica consilia?

Τρεῖς ἔξοχοι, πενία δήπου ἑκουσία, ἁγνεία ἀΐδιος, καὶ ὑπακοὴ τελεία, ἡ διὰ τὸν θεὸν τῷ ἀνθρώπῳ εὐσεβῶς παρεχομένη.

Principalia tria sunt, nimirum paupertas voluntaria, castitas perpetua, & obediẽtia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibetur.

Τίνα τὰ τοῦ ἀνθρώπου ἔσχατα λέγεται;

Τὰ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ τελευταῖον Συμβαίνοντα, οἷον ὁ θάνατος, ἡ κρίσις, ὁ ᾅδης, καὶ ἡ δόξα ἐπουράνιος, περὶ ὧν οὕτω ὁ Σοφὸς διδάσκει· ἐν πᾶσι λόγοις Σου μιμνήσκου τὰ ἔσχατά Σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις.

ΤΕΛΟΣ.

Quæ hominis nouissima dicuntur?

Ea quæ homini ad extremũ accidunt, vt mors, judicium, infernus, & cœlestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibꝰ operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

FINIS.

AB 154996

ULB Halle 3
002 420 97X

VD 17

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0059-6

Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt
urn:nbn:de:gbv:3:1-588867-p0060-8

3

ANISII.

TATIS
EOLOGI

MVS GRÆ-

INVS.

N GRATIAM STV-

iusdam ex eadem So-

y editus.

EIMII,

lanckenbergh.

. XX.